

Strategia Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030

Radziłów, grudzień 2021

Spis treści

WSTĘP.....	4
1. INFORMACJE OGÓLNE	5
2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	6
Obszar: SPOŁECZEŃSTWO	6
➤ Demografia	6
➤ Kultura i sport	8
➤ Edukacja.....	10
➤ Pomoc społeczna.....	11
➤ Ochrona zdrowia.....	12
Obszar: INFRASTRUKTURA	13
Obszar: GOSPODARKA I RYNEK PRACY	15
➤ Rynek pracy	15
➤ Sektor rolniczy	17
➤ Sektor przedsiębiorstw	18
➤ Sektor turystyczny	19
Obszar: ŚRODOWISKO	21
Obszar: ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	22
3. ANALIZA SWOT.....	23
4. WIZJA, CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I OCZEKIWANE REZULTATY	26
4.1. Wizja.....	26
4.2. Cele strategiczne.....	27
4.3. Kierunki działań	28
Cel 1. Społeczeństwo: Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego.....	28
Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Rozwój infrastruktury	29
Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych	30
Cel 3. Aktywność gospodarcza: Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej	31
Cel 4. Przestrzenno-funkcjonalne: Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym gminy.....	32
4.4. Oczekiwane rezultaty	33

5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ ORAZ USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ	36
5.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	36
5.2. Rozmieszczenie przedsięwzięć inwestycyjnych i planowane zmiany w przestrzeni gminy ⁴²	
5.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	46
5.4. Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego.....	48
6. OBSZAR STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	49
6.1. Obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”.....	49
7. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	54
8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII.....	57
8.1. Zasady wdrażania strategii	57
8.2. Monitoring i ewaluacja strategii	58
8.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	58
9. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	60
9.1. Ramy finansowe	60
9.2. Źródła finansowania	61

Strategia Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 (dalej także: Strategia) to plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy w perspektywie kolejnych 10 lat. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze samorządowe średniookresowej i długookresowej polityki rozwoju społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców wspólnoty samorządowej.

Ważną przesłanką uzasadniającą potrzebę przygotowania nowego dokumentu jest zapewnienie spójności z całym katalogiem dokumentów strategicznych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym. Dokument ten jest także odpowiedzią na nowe ustawowe regulacje dotyczące prowadzenia polityki rozwoju oraz uprawnienia gminy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym.

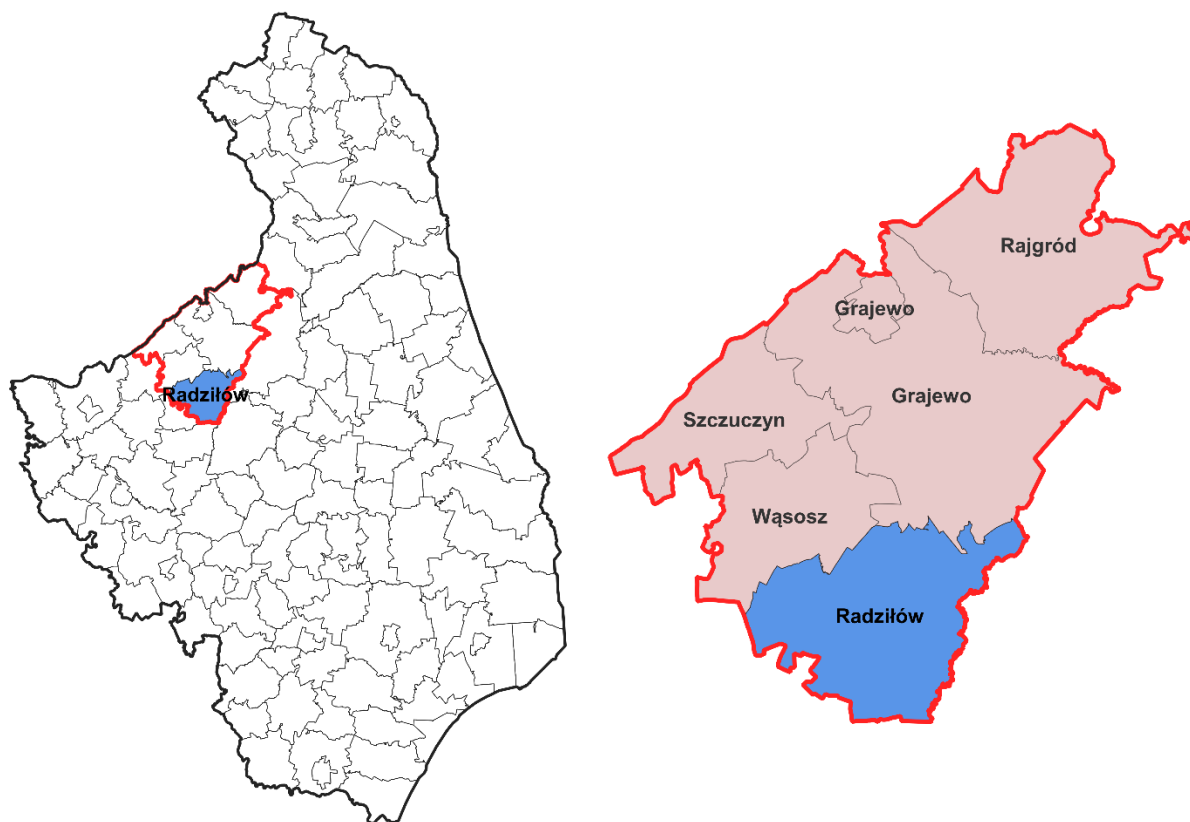
Opracowana Strategia jest dokumentem o średnim horyzoncie czasowym. Ze względu na wieloletni okres obowiązywania i realizacji Strategii oraz fakt wkraczania w nową perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027, dokument ten powinien być postrzegany jako uniwersalny, ukazujący wizję, misję i strategiczne kierunki działań gminy Radziłów. Zgodnie z postanowieniami art. 10e ustawy o samorządzie gminnym dokument ten zawiera wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, oraz określa w szczególności:

- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej;
- obszary strategicznej interwencji określone we właściwej strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań;
- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gmin wraz z zakresem planowanych działań;
- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania ewentualnych dokumentów wykonawczych;
- ramy finansowe i źródła finansowania.

1. INFORMACJE OGÓLNE

Gmina Radziłów to gmina wiejska, położona w południowej części powiatu grajewskiego, w województwie podlaskim. Gmina graniczy z następującymi gminami: Wąsosz, Grajewo, Goniądz, Trzcianne, Jedwabne i Przytuły. Położona jest w obszarze Zielonych Płuc Polski. Powierzchnia administracyjna gminy wynosi 19 938 ha. Sieć osadniczą gminy tworzą 34 miejscowości wiejskie. Głównym szlakiem komunikacyjnym jest droga wojewódzka relacji Łomża - Jedwabne - Osowiec. Znaczna część gminy znajduje się w Biebrzańskim Parku Narodowym oraz w jego otulinie.

Rysunek 1. Położenie gminy Radziłów

Źródło: *OpenStreetMap.org*.

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie

województwo	podlaskie
powiat	grajewski
powierzchnia gminy	19 938 ha
użytki rolne	72,80%
użytki leśne	8%
liczba sołectw	35
siedziba gminy	Radziłów

Źródło: *opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (BDL)*

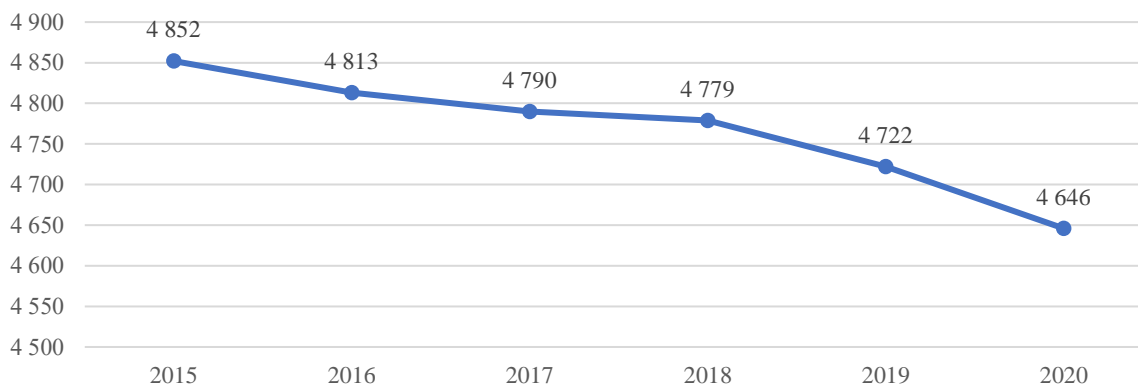
2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Obszar: SPOŁECZEŃSTWO

➤ Demografia

- Na koniec 2020 r. liczba ludności w gminie Radziłów wyniosła 4 646 i była o 206 mniejsza niż w 2015 r.

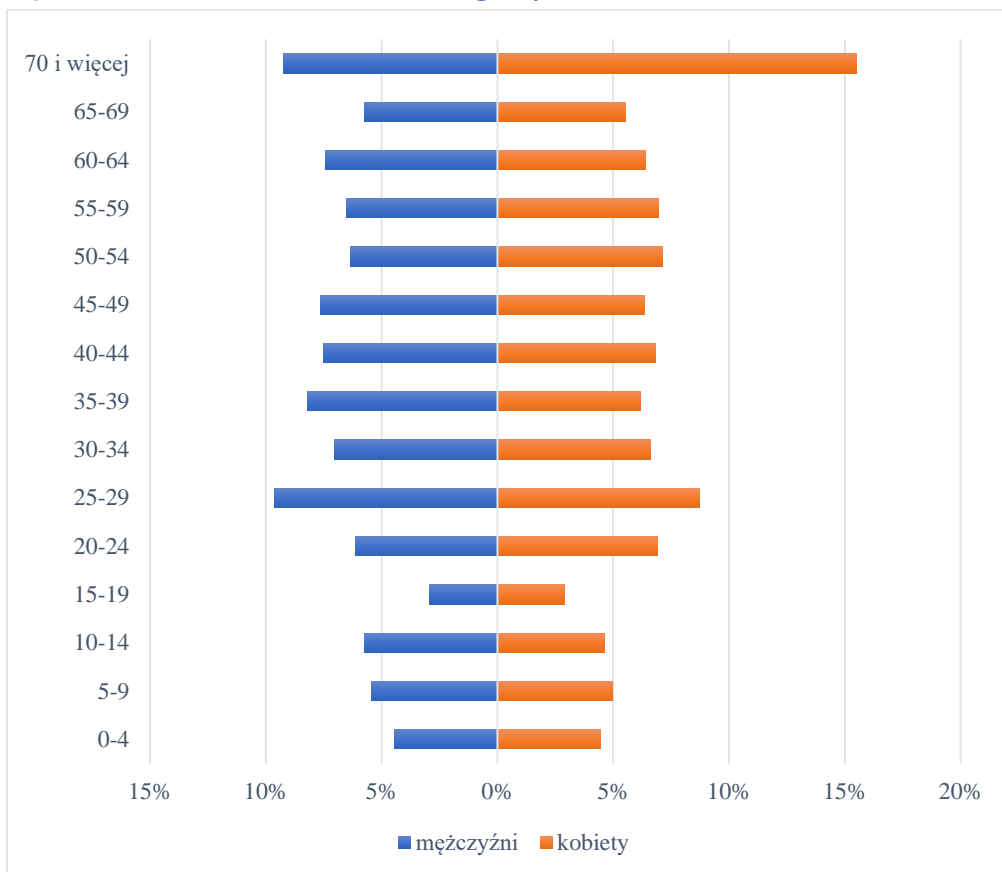
Wykres 1. Liczba ludności w gminie Radziłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- W gminie Radziłów gęstość zaludnienia w latach 2015–2020 nie ulegała większym wahaniom – w ostatnim roku analizy wyniosła 23 osoby na 1 km². Gmina charakteryzuje się niską gęstością zaludnienia. W 2020 r. w powiecie grajewskim gęstość zaludnienia była ponad dwa razy większa i wynosiła 48 osoby/km². Gęstość zaludnienia w województwie podlaskim była jeszcze wyższa i w 2020 r. wyniosła 58 osoby/km².
- Od 2016 roku przyrost naturalny w gminie był ujemny. Najniższą jego wartość odnotowano w 2020 r (-10).
- Od 2016 roku saldo migracji w gminie Radziłów było ujemne. W 2020 roku saldo migracji wyniosło -13.
- W latach 2015–2020 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie zmniejszył się z 17,83% do 16,49%. Wzrósł natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym z 19,48% do 21,09%. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ostatnich latach był na zbliżonym poziomie w 2020 roku wyniósł 62,70%. Zwiększający się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jednoznacznie wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa.
- Widoczny jest też spadek liczby osób w wieku 15-19 lat oraz dzieci poniżej 15 roku życia. Analizując strukturę ludności na podstawie piramidy wiekowej w kolejnych latach można zakładać znaczny wzrost udziału osób starszych w strukturze wiekowej gminy kosztem osób najmłodszych.

Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców gminy Radzilów w 2020 r.

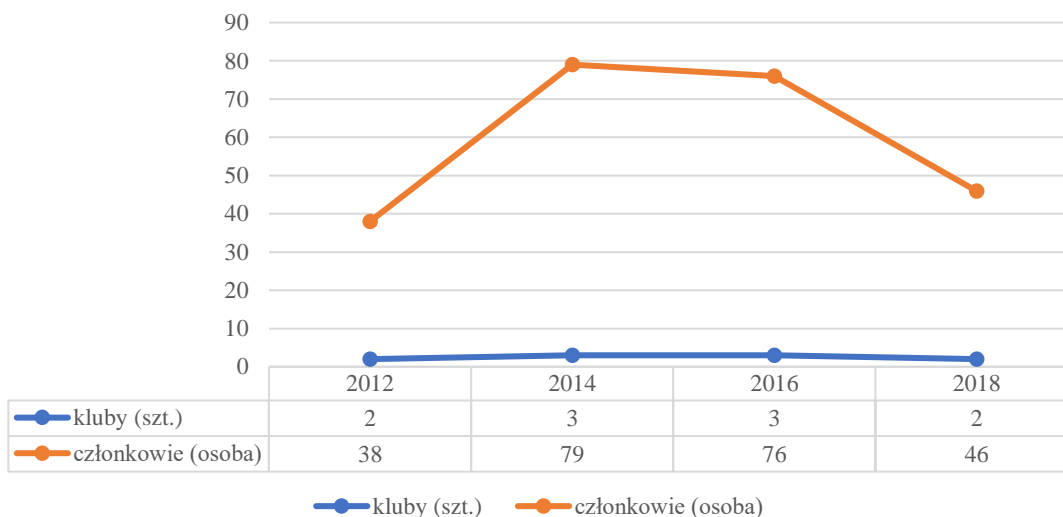
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- Zgodnie z prognozami liczba mieszkańców gminy z roku na rok będzie spadać. W gminie będzie dalej przybywało osób w wieku poprodukcyjnym.

➤ Kultura i sport

- Na terenie gminy nie funkcjonuje gminny ośrodek kultury i rekreacji. Główne aktywności organizowane są w „Centrum Kultury” w Radziłowie oraz w świetlicach wiejskich.
- Na terenie gminy działa 9 organizacji pozarządowych, 4 koła gospodyń wiejskich oraz 4 ochotnicze straże pożarne.
- Funkcjonujące liczne Koła Gospodyń Wiejskich przyczyniają się do kultywowania polskiej tradycji, pielęgnowania sztuki ludowej i jednocześnie doskonalenia umiejętności gospodarowania.
- W 2020 roku w wydarzeniach wzięło udział 350 mieszkańców. Pod względem liczby uczestników imprez w 2020 roku gmina Radziłów mieści się w środku stawki na tle grupy porównawczej. Zdecydowanie w tym zestawieniu dominują gminy Wąsosz (1025 uczestników) oraz Janów (1300 uczestników).
- Księgozbiór gminnej biblioteki z roku na roku spadał. Stan księgozbioru Gminnej Biblioteki Publicznej na 31 grudnia 2020 roku wynosił: 18 437 woluminów. W ostatnich latach widać spadek liczby czytelników, w 2020 roku w bibliotece zarejestrowano 203 czytelników. Od 2015 roku liczba wypożyczeń zmniejszyła się prawie o 32%.
- Na terenie gminy w 2018 roku funkcjonowały dwa kluby. W ostatnich latach widać duży spadek liczny członków klubów sportowych z 79 osób w 2014 do 46 osób w 2018 roku.

Wykres 3. Liczba klubów/kół/sekcji oraz liczba członków tych klubów/kół/sekcji na terenie gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Infrastruktura kulturowa na terenie gminy:

- Biblioteka Samorządowa w Radziłowie;
- Biblioteki działające w szkołach w: Zespole Szkolno-Przedszkolnym, Szkole Podstawowej w Słuczu, Szkole Podstawowej w Kramarzewie, Szkole Podstawowej w Klimaszewnicy;
- Świetlice w Glinkach;

- Świetlica w Słuczu;
- Świetlica w Zakrzewie;
- Świetlica w Karwowie;
- Świetlica w Mścichach;
- Świetlica w Klimaszewnicy;
- Świetlica w Łojach-Awissa;
- Świetlica w Czerwonkach;
- Świetlica w Kownatkach.

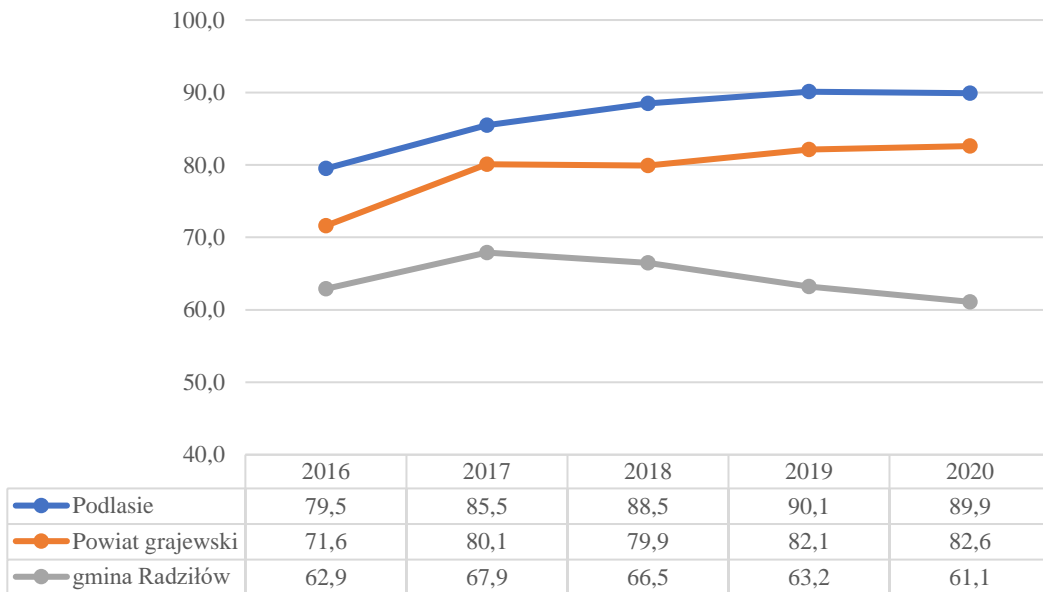
Obiekty sportu i rekreacji na terenie gminy:

- Kompleks sportowy przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Radziłowie (bieżnia 4-torowa poliuretanowa, bieżnia prosta o długości całkowitej 130 m, miejsce do rzutu oszczepem, miejsce do pchnięcia kulą, kort tenisowy, boisko do gry w koszykówkę, boisko do gry w piłkę ręczną, siłownia zewnętrzna).
- Place zabaw w miejscowości: Radziłów przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Radziłowie, Radziłów ul. Plac 500-lecia (park), Mścichy, Karwowo, Słucz, Zakrzewo, Łoje-Awissa, Klimaszewnica, Kieljany.
- Otwarta Strefa Aktywności w Klimaszewnicy siłownia w plenerze - 6 urządzeń do ćwiczeń, stół do gry w szachy.
- Działka nr 99/14 w miejscowości Mścichy służącej mieszkańcom i turystom - stojaki na rowerowy, altana ogrodowa - stół, ławki, zadaszenie, drewniana tablica informacyjno-edukacyjna.

➤ Edukacja

- Liczba szkół podstawowych na przestrzeni lat nie zmieniła się, w gminie funkcjonują 4 szkoły podstawowe.
- W 2019 roku w gminie było 338 uczniów.
- Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2015–2019 wzrosła o 43 uczniów (14,5%).
- Odsetek dzieci w 2020 roku w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie (61,1) był znacznie mniejszy niż w województwie (89,9) oraz powiecie (82,6).

Wykres 4. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (dzieci w wieku 3-6 lat)

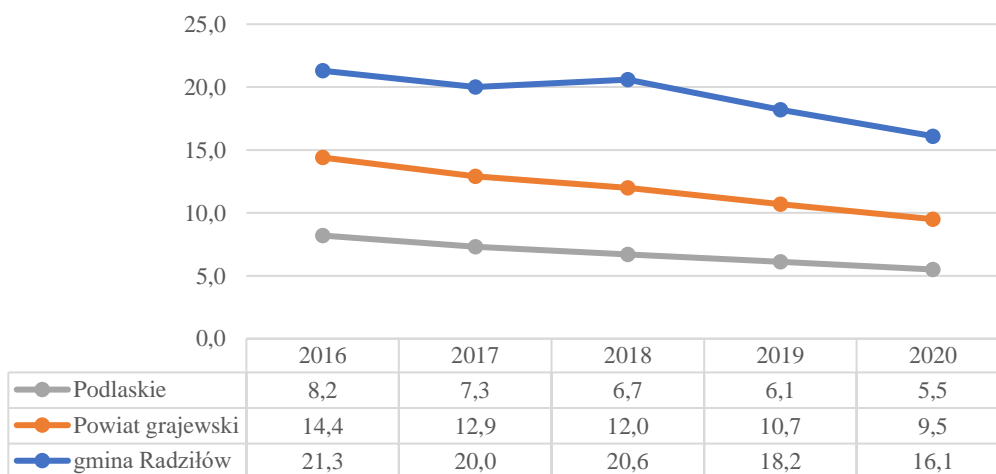

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

➤ Pomoc społeczna

- Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej w 2020 roku było 266 rodzin.
- Najczęstszą formą pomocy przyznawaną w roku 2020 była:
  - pomoc w formie posiłków w ramach programu „Posiłek w szkole i domu” - 109 rodzin,
  - zasiłki okresowe 65 rodzin,
  - zasiłki stałe – 26 rodzin,
  - usługi opiekuńcze – 14 rodzin.
- Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2020 roku w gminie (1608 osób/10 tys. ludności) była znacznie powyżej średniej dla powiatu i około trzykrotnie większa niż w województwie podlaskim.
- W 2020 roku około 16% ludności w gminie Radziłów korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Z roku na rok pomoc ta obejmuje coraz mniej mieszkańców gminy, jeszcze w 2018 roku pomoc obejmowała ponad 20% mieszkańców gminy. Pomimo, iż co roku liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie spada, była ona znacznie powyżej średniej dla powiatu i województwa.
- W 2020 roku 255 rodzin otrzymywało zasiłki rodzinne na dzieci. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłki rodzinne, wyniosła 595.
- Na terenie gminy funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej mieszczący się w Mścichach. DPS przeznaczony jest dla 16 osób, w tym 14 osób w podeszłym wieku i 2 osoby niepełnosprawne fizycznie.

Wykres 5. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%)

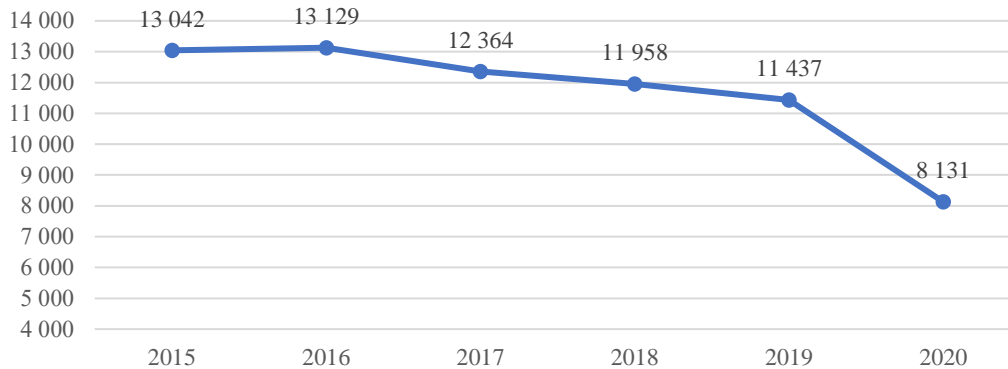

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

➤ Ochrona zdrowia

- Na terenie gminy znajduje się jeden publiczny Ośrodek Zdrowia, świadczący usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki lekarskiej oraz 2 apteki.
- Na przestrzeni lat widoczny był spadek liczby porad lekarskich na terenie gminy. W 2020 roku udzielono ponad 8 000 porad, a w 2015 roku około 13 000.

Wykres 6. Porady lekarskie ogółem na terenie gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Obiekty ochrony zdrowia na terenie gminy:

- Gminny Ośrodek Zdrowia Radziłowie, ul. Gumienna 14, 19-213 Radziłów,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie, ul. Plac 500-lecia 14, 19-213 Radziłów,
- Dom Pomocy Społecznej w Mścichach, Mścichy 33, 19-213 Radziłów,
- DOZ Apteka Radziłów, Pl. 500-Lecia 16, 19213 Radziłów,
- Punkt Apteczny, ul. Gumienna 14, 19-213 Radziłów.

Obszar: INFRASTRUKTURA

- Sieć komunikacyjną na terenie gminy Radziłów tworzą - zgodnie z aktualną klasyfikacją funkcjonalną dróg - jedna droga wojewódzka nr 668 o długości 16,3 km, drogi powiatowe oraz sieć dróg gminnych o łącznej długości 109,97 km. Przez obszar gminy nie przebiega żadna droga krajowa. Mimo to liczba i rozmieszczenie dróg są wystarczające na potrzeby społeczności lokalnej, ze względu na stosunkowo rzadką sieć osadniczą.

Tabela 2. Drogi na terenie gminy

Lp.	Rodzaj drogi	Długość (km)
1.	Drogi wojewódzkie	Ogółem 16,28
2.	Drogi powiatowe	Ogółem 56,90
		Zbiornicze 32,20
		Lokalne 24,70
3.	Drogi gminne	Ogółem 109,97
		Utwardzone 54,67
		Żuźlowe i gruntowe 55,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Radziłowie

- Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Radziłów (88,2 m²) była większa niż w powiecie oraz województwie. W przeliczeniu na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę gmina wypada gorzej niż województwo, ale lepiej niż powiat. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gmina ma 313,6 mieszkań, wskaźnik był niższy niż w przypadku powiatu oraz województwa.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe

	2015	2016	2017	2018	2019
	mieszkania na 1000 mieszkańców (-)				
Podlaskie	370,8	375,2	379,9	384,8	390,8
Powiat grajewski	315,9	321,0	323,8	328,0	333,3
gmina Radziłów	303,2	306,0	308,1	309,3	313,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- W gminie w 2019 r. z wodociągu korzystało 83,6 % ludności (o 1,5 p.p. więcej niż w 2015 r.), z kanalizacji – 28,5% ludności (o 1,1 p.p. więcej niż w 2015 r.).
- Aktualnie wszystkie oczyszczalnie istniejące na terenie gminy Radziłów odbierają ścieki z 471 gospodarstw domowych. Budowa oczyszczalni rozwiązała kwestię gospodarki ściekowej w miejscowości gminnej, jednak potrzeby w zakresie budowy sieci są znacznie większe, zwłaszcza wobec wysokiego stopnia zwodociągowania obszaru gminy.
- Od lat gmina prowadzi systematyczną modernizację oświetlenia ulicznego, dzięki czemu wymieniono ponad 50 starych opraw oświetleniowych na energooszczędne. W kolejnych latach gmina planuje kontynuację działania.
- Gmina stale inwestuje w termomodernizacje budynków publicznych, w najbliższych latach planowane są kolejne działania w tym zakresie.

- Większość mieszkańców gminy usuwa ścieki do przydomowych szamb. Problem na terenie gminy jest o tyle dotkliwy, że znaczny jej obszar leży na terenach chronionych: Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny.

Tabela 4. Korzystający z instalacji sieciowych jako % ogółu ludności (w %)

	2015	2016	2017	2018	2019
wodociąg	82,1	82,3	82,3	82,3	83,6
kanalizacja	27,4	27,8	27,8	27,8	28,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

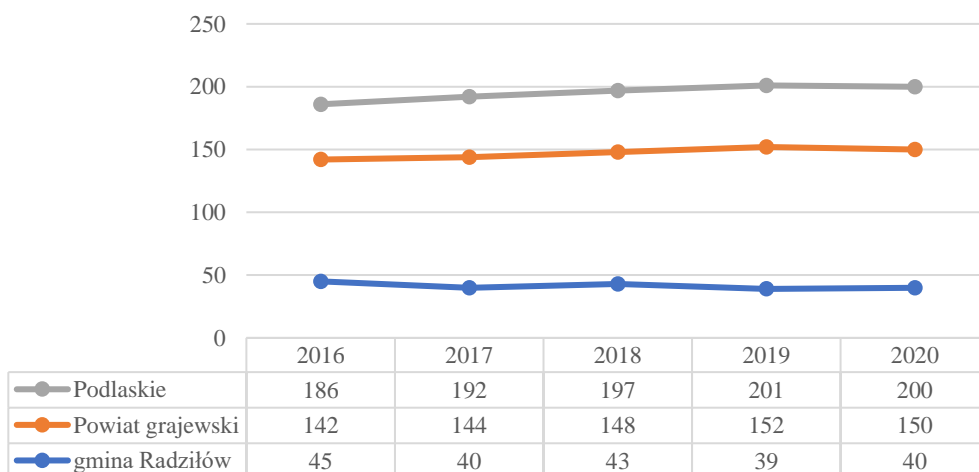
- Gmina nie posiada dostępu do komunikacji kolejowej.
- Przez teren gminy nie przebiegają gazociągi wysokiego ani średniego ciśnienia, nie ma w związku z tym również gazowej sieci rozdzielczej.

Obszar: GOSPODARKA I RYNEK PRACY

➤ Rynek pracy

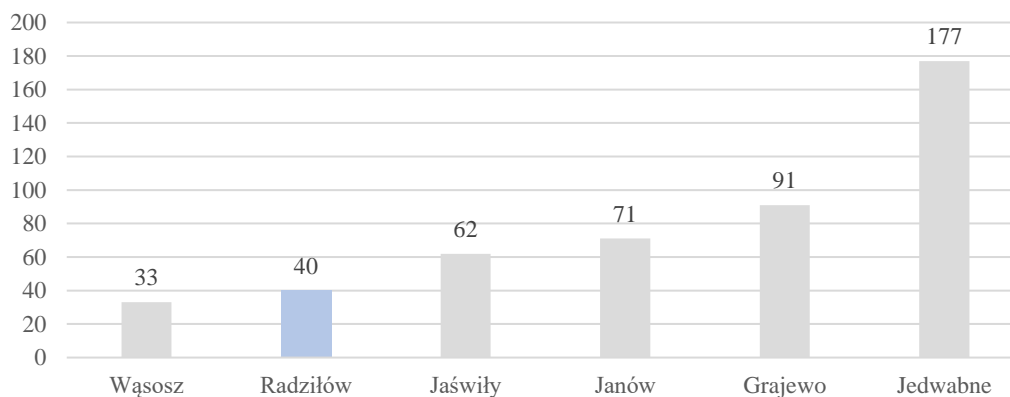
- W latach 2015–2020 liczba pracujących w gminie Radziłów spadała i w 2020 r. wyniosła 187 osób (o 13,42% mniej niż w 2015 r.).
- Analiza struktury pracujących według płci w latach 2015–20200 jednoznacznie wskazuje na przewagę kobiet wśród osób zatrudnionych – w 2020 r. stanowiły one prawie 69% ogólnej liczby pracujących.
- Liczba pracujących osób na 1000 ludności na terenie gminy była znacznie poniżej średniej dla powiatu i województwa. W 2020 roku w gminie pracujących na 1000 ludności było 3,7 razy mniej niż w powiecie i około 5 razy mniej niż w województwie. Na przestrzeni lat liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności w gminie pozostaje na zbliżonym poziomie.

Wykres 7. Pracujący na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

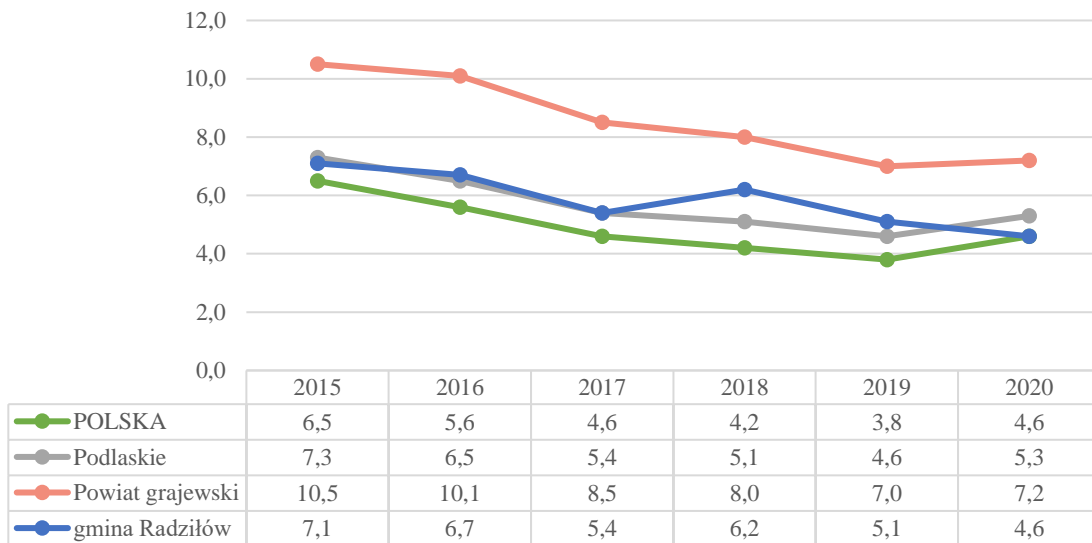
Wykres 8. Pracujący na 1000 ludności w 2020 roku na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- Od 2015 roku do 2020 roku liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszała się o 83 osoby (38,2%). Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszała się zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.
- W roku 2020 największą istotną grupę bezrobotnych (71%) stanowiły osoby długotrwale bezrobotne.
- Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Radziłów utrzymywał tendencję spadkową i był znacznie niższy niż powiecie i województwie. W 2020 roku wskaźnik ten był w gminie najniższy na przestrzeni analizowanych lat i wyniósł 4,6.

Wykres 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

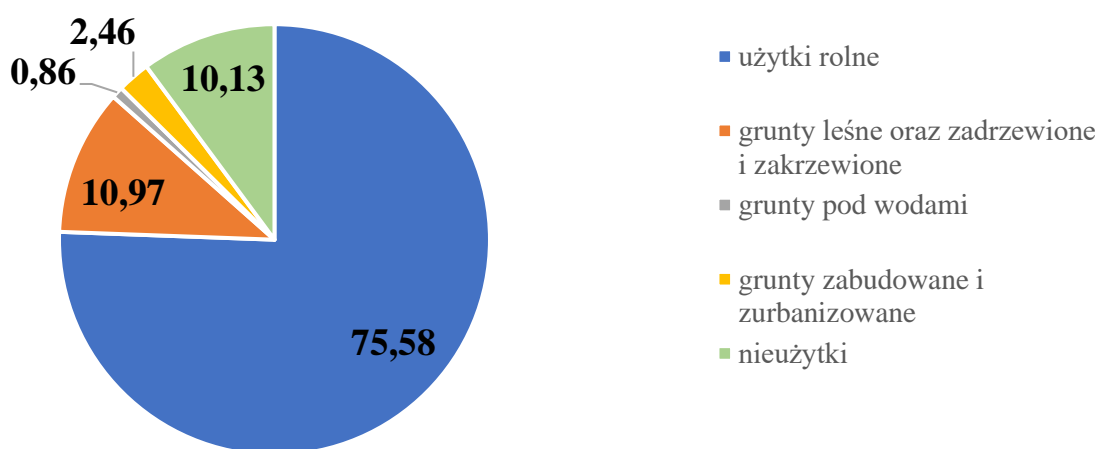
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

➤ Sektor rolniczy

- Rolnictwo to podstawowy sektor aktywności gospodarczej na analizowanym obszarze. Użytki rolne zajmują obszar 15 082 ha, stanowią 75,58% ogólnej powierzchni gminy, co świadczy o rolniczym charakterze obszaru.
- Grunty orne zajmują blisko 53,54% użytków rolnych na terenie gminy. Charakterystycznym elementem jest wysoki odsetek łąk i pastwisk, które zajmują łącznie 26,87% użytków rolnych, co jest pochodną popularnej na tym terenie intensywnej hodowli bydła. Gospodarstwa rolne specjalizują się głównie w produkcji mleka i mięsa.

Wykres 10. Powierzchnia geodezyjna gminy według kierunków wykorzystania (dane z 2014 roku)

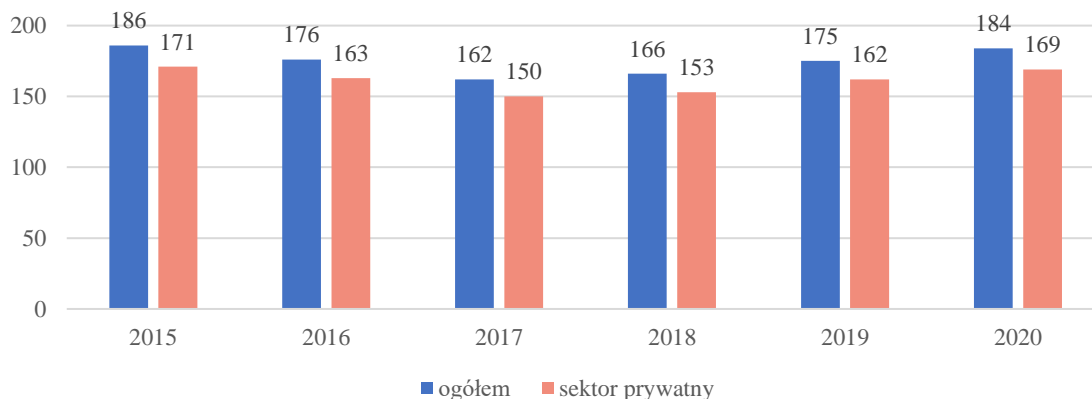
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- Rolnictwo na terenie gminy charakteryzuje się stosunkowo mało korzystną strukturą obszarową gospodarstw rolnych. Gospodarstwa małe (do 15 ha) stanowią 83,9% ogółu gospodarstw rolnych gminy, średnie (15-50 ha) stanowią ok. 16 % ogółu.
- W związku z ogólną tendencją wypierania drobnych gospodarstw przez producentów wysokotowarowych, coraz większa liczba ludności poszukuje pracy poza rolnictwem, czego rezultatem jest regres demograficzny obszarów typowo rolniczych.
- W 2020 roku na terenie gminy działało ok. 550 gospodarstw rolnych. Zmienia się także na lepsze struktura wiekowa właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych.
- W strukturze własności terenów użytkowanych rolniczo przeważają grunty prywatne. Obszary pozostałe po byłym PGR znajdują się w dzierżawie oraz zostały wykupione przez prywatnych rolników.
- Lasy na terenie gminy zajmowały ok. 1884 ha, co stanowi ok. 9,44% powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości gminy jest niski w porównaniu ze wskaźnikiem lesistości powiatu grajewskiego (22,86%), czy wskaźnikiem dla województwa wynoszącym 31,17%.

➤ Sektor przedsiębiorstw

- W latach 2015–2020 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON praktycznie się nie zmieniła. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowanie dominowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego. W analizowanym okresie stanowiły ponad 91,8% ogółu przedsiębiorstw.

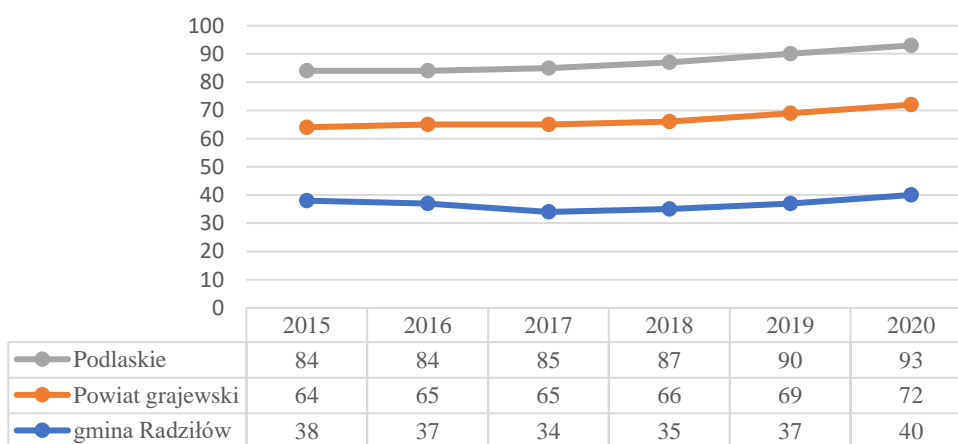
Wykres 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

- Dominującą grupą przedsiębiorstw w latach 2015–2020 były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które w 2020 r. stanowiły 96% wszystkich przedsiębiorstw. W analizowanym okresie nie istniały przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 50 pracowników.
- Przedsiębiorczość w gminie Radziłów była zdecydowanie słabiej rozwinięta niż w powiecie i województwie. Wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców w gminie Radziłów wyniósł 40 podmiotów, przy 72 dla powiatu oraz 93 dla województwa.
- Na przestrzeni lat wskaźnik ten w gminie utrzymywał się na podobnym poziomie, w przeciwieństwie do powiatu i województwa, gdzie liczba podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 ludności systematycznie wzrastała.

Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności

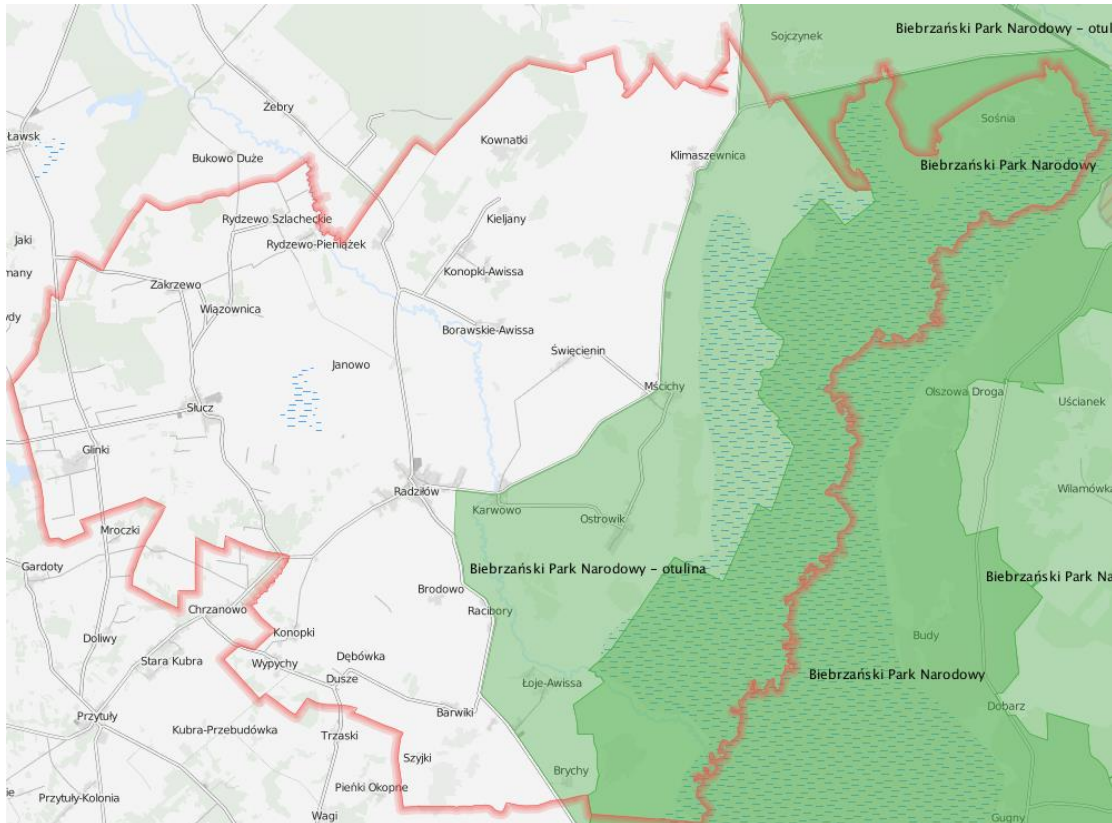

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

➤ Sektor turystyczny

- Znaczną część obszaru gminy zajmuje Biebrzański Park Narodowy oraz jego otulina. Piękny krajobraz tych terenów pozwala na rozwój turystyki.

Rysunek 2. Biebrzański Park Narodowy wraz z otuliną

Źródło https://sip.gison.pl/radzilow_radzilow

- Bazę turystyczną na terenie gminy stanowią gospodarstwa agroturystyczne znajdujące się w wsi Łoje-Awissa i Mścichy oraz pole namiotowe Biały Grąd-Mścichy położne na szlaku kajakowym rzeką Biebrzą.
- Turystyka odgrywa małą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy Radziłów, chociaż posiada znaczące walory przyrodnicze i kulturowe.

Wśród walorów turystycznych gminy Radziłów wyróżnić należy:

- Biebrzański Park Narodowy o unikalnym w skali europejskiej walorach bagiennych i ornitologicznych;
- walory przyrodniczo-krajobrazowe Kotliny Biebrzańskiej;
- zabytki architektury sakralnej i świeckiej m.in. w Radziłowie, Słuczu, Kramarzewie;
- samochodowy szlak „Biebrzańska pętla” - Niezwykle interesujący szlak ze względu na historię i kulturę tego regionu. Szlak Biebrzańska Pętla biegnie przez: Goniądz-Osowiec-Strękowa Góra-Wizna-Burzyn-Brzostowo-Radziłów-Osowiec-Goniądz. Odcinek ma długość 110 km. Na trasie możemy podziwiać drewniane kościoły, przydrożne krzyże i kapliczki, drewniane zagrody oraz - dzięki licznym wieżom widokowym - malownicze podmokłe tereny Biebrzy, zwłaszcza jej wiosenne rozlewiska;

- żółty szlak pieszy 64,3 km nr Pl 2543Y Wizna – Goniądz, którego trasa przebiega drogą wojewódzką nr 668 przez miejscowości: Pluty – Łoje-Awissa – Okrasin – Mścichy – Klimaszewnica – Sośnia – Wólka Piaseczna – Goniądz;
- czarny szlak pieszy Mścich – Biały Grąd (4,6km);
- lokalny szlak rowerowy (19,7 km) biorący swój początek w miejscowości Łoje Gręzko i przebiegający przez: Łoje-Awissa- Czachy – Karwowo – Borawskie Awissa- Konopki Awissa – Kramarzewo – Dziewięcin – Rydzewo Pieniążek – Rydzewo Szlacheckie;
- szlak rowerowy Karwowo – Radziłów (1,1 km);
- szlak kajakowy rzeką Wisłą: Wąsosz – Bukowo – Rydzewo-Pieniążek – Dziewięcin – Karwowo – Czachy – Łoje-Awissa – Brzostowo;
- szlak kajakowy rzeką Biebrzą.

Bazą turystyczno-wypoczynkowa jest bardzo słabo rozwinięta. Poza rozwijającymi się gospodarstwami agroturystycznymi w miejscowościach: Mścichy, Klimaszewnica, Łoje-Awissa i polem biwakowym na Białym Grądzie w miejscowości Mścichy na trasie szlaku kajakowego rzeką Biebrzą brak jest innej turystycznej bazy noclegowej. Obsługę turystów indywidualnych i zmotoryzowanych w minimalnym zakresie zapewnia sieć handlowa zlokalizowana na terenie gminy.

Podstawowymi mankamentami w rozwoju funkcji turystycznej gminy są następujące elementy:

- brak dostatecznie wykształconej stałej i sezonowej bazy noclegowej o różnym standardzie, przy minimalnym udziale gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych,
- całkowity brak bazy gastronomicznej i słaba jakość istniejącej sieci handlowej oraz usług motoryzacyjnych,
- brak przygotowanej kadry do obsługi ruchu turystycznego,
- brak systemu zachęt aktywizujących rozwój turystyki.

Obszar: ŚRODOWISKO

- Obszar gminy charakteryzuje się niewielką gęstością zaludnienia i rozproszeniem zabudowy. Istotne punktowe źródła emisji praktycznie nie występują, co sprawia, że zagrożenie zanieczyszczeniem powietrza na terenie gminy jest znikome.
- Wielkość emisji gazów i pyłów z terenu gminy na 1 ha jest 2-3-krotnie mniejsza, w porównaniu ze średnią krajową, a w przypadku CO₂ aż 6-krotnie mniejsza.
- Podstawowym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy są produkty uboczne spalania paliw stałych (węgla, koksu i drewna) w indywidualnych paleniskach w budynkach jednorodzinnych. W okresie zimowym w styczniu i lutym występuje wzrost stężeń dwutlenku siarki o 78%, czego głównym źródłem jest spalanie węgla do celów grzewczych w budownictwie indywidualnym - tak zwana emisja niska.
- Jeśli chodzi o stan czystości wód powierzchniowych, głównym zagrożeniem jest spływ zanieczyszczeń z pól oraz wprowadzanie do środowiska wodnego ścieków gospodarskich. Stanowi to nadal istotny problem, mimo że w minionych latach miał miejsce wyraźny postęp w ograniczaniu ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych.

Obszar: ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- Gmina charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego. Elementem struktury przestrzennej o znaczeniu krajowym jest dolina Biebrzy, obejmująca ekosystemy wodne, bagienne, łąkowe i leśne z wyłączeniem funkcji osiedleńczej na wolnych terenach (BNP).
- Nierównomierne rozmieszczenie sieci osadniczej spowodowane jest położeniem części gminy na terenie słabo zaludnionego Biebrzańskiego Parku Narodowego.
- Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo wykorzystujące uwarunkowania środowiska przyrodniczego i wysoką jakość przestrzeni, funkcje uzupełniające to usługi na rzecz rolnictwa i ludności oraz turystyka.
- Sieć osadniczą w gminie Radziłów tworzą 34 wsie. Miejscowość Radziłów zaliczona jest do wielofunkcyjnych gminnych ośrodków rozwoju, pełniących funkcję usługową na poziomie gminnym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, handlu i administracji.
- Kierunek rozwoju zabudowy obszarów wiejskich będzie opierał się o istniejące tereny zwartej zabudowy wsi z tendencją do ich poszerzania. Na obszarze gminy dominować będzie zabudowa mieszkaniowa, głównie zagrodowa. W zależności od położenia miejscowości w stosunku do układu komunikacyjnego zabudowa zagrodowa w różnym stopniu uzupełniana jest zabudową jednorodzinną oraz adaptacją istniejących zagród do funkcji usługowych.
- Na obszarze całej gminy jest możliwy i pożądaný rozwój terenów o funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Wśród walorów wypoczynkowych najważniejszą rolę odgrywa piękno krajobrazu. Agroturystyka oparta o indywidualne gospodarstwa rolne może być rozwijana na terenie całej gminy w obszarach zabudowy siedliskowej.
- Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego: Gmina Radziłów posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Radziłów, w granicach administracyjnych dla zabudowy miejscowości Słucz, Rydzewo Szlacheckie, Radziłów oraz Sośni.

3. ANALIZA SWOT

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron jednostki samorządu terytorialnego (odpowiednio: *strengths* oraz *weaknesses*) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych (*opportunities* oraz *threats*). Metoda ta umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale gminy, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jej działalność oraz rozwój.

Poniższa analiza SWOT została sporządzona w oparciu o wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Radziłów, wyniki ankiety oraz konkluzje z przeprowadzonych spotkań.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych; – Walory zabytkowe, turystyczne i przyrodniczo-krajobrazowe; – Brak podmiotów negatywnie oddziałujących na stan środowiska naturalnego; – Czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko naturalne; – Walory przyrodnicze i stan jakościowy środowiska naturalnego; – Stosunkowo dobra jakość życia; – Atrakcyjne położenie obszaru na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego; – Dobre warunki do rozwoju turystyki/agroturystyki (obszary chronione o międzynarodowym znaczeniu, zwarte kompleksy leśne); – Duża bioróżnorodność obszaru gminy (krajobrazowa, ekosystemowa, gatunkowa), na terenie gminy występuje wiele gatunków i siedlisk rzadkich nawet w skali europejskiej; – Występowanie użytków zielonych IV klasy bonitacyjnej w obrębie zmeliorowanych dolin rzecznych, umożliwiającą rozwój intensywnej hodowli bydła; – Sprzyjające warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i integrowanego.	<ul style="list-style-type: none"> – Zmniejszająca się liczba ludności; – Ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji; – Postępujący proces starzenia się społeczeństwa; – Wysoki odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej; – Niewystarczająca infrastruktura techniczna (wodociągowa, kanalizacyjna); – Niewystarczająca liczba przydomowych oczyszczalni ścieków; – Niska jakość dróg gminnych; – Rozproszona zabudowa mieszkaniowa; – Niewystarczająca ilość połączeń komunikacyjnych; – Słabo rozwinięta sieć światłowodowa; – Silna dominacja rolnictwa jako podstawowego sektora aktywności gospodarczej; – Małe możliwości zatrudnienia w sektorze przemysłowym oraz niewystarczająca ilość miejsc pracy wysokiej jakości; – Brak inicjatywy w wykorzystaniu terenów pod agroturystykę; – Niewystarczająca dostępność do specjalistycznej opieki medycznej; – Niski poziom aktywności społecznej; – Niewykorzystany potencjał obszaru jako miejsca promującego aktywność fizyczną, sposób spędzenia czasu wolnego; – Brak stworzonych produktów turystycznych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, wykorzystywanie różnego rodzaju programów unijnych i pomocowych; - Przeznaczenie obszarów pod inwestycje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego; - Współpraca na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym z innymi podmiotami lub JST; - Rozwój społeczeństwa informacyjnego; - Zwiększenie sieci współpracy pomiędzy samymi przedsiębiorcami oraz na linii biznes-samorząd; - Rozwój odnawialnych źródeł energii; - Rozwój edukacji; - Uregulowanie gospodarki ściekowej i odpadowej; - unowocześnienie infrastruktury technicznej; - Lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i turystycznych; - Lepsze wykorzystanie kulturowanych tradycji regionalnych i lokalnych; - Zwiększenie działań w zakresie marketingu i promocji samorządu; - Większa aktywizacja organizacji pozarządowych i nieformalnych grup działania; - Poprawa działań samorządu w zakresie aktywizacji gospodarczej i przyciągania inwestorów; - Modernizacja produkcji rolnej i rozwój przetwórstwa; - Wprowadzenie nowych zasad finansowania inwestycji i działań proekologicznych (preferencyjne kredyty, ulgi podatkowe, dotacje z budżetu państwa), - Wzrost zainteresowania ochroną środowiska, wzrost popytu na zdrową żywność, agroturystykę i turystykę przyrodniczą. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dalszy spadek liczby ludności i utrzymujące się ujemne saldo migracji (wyludnianie się obszaru); - Nieprzewidywalna sytuacja epidemiczna na świecie i w kraju; - Wysoki odsetek w strukturze bezrobotnych, osób długotrwale bezrobotnych; - Odpływ osób młodych do większych ośrodków miejskich; - Silna konkurencja w pozyskaniu środków finansowych na ochronę środowiska ze źródeł UE; - Intensyfikacja produkcji rolnej prowadząca do wzrostu nawożenia, stosowania pestycydów, homogenizacji użytków rolnych oraz zaniku lokalnych odmian roślin uprawnych i ras zwierząt hodowlanych, - Niski poziom usług dla rolnictwa; - Trudności z pozyskaniem inwestorów na terenie gminy, brak miejsc pracy dla osób odchodzących z rolnictwa; - Brak środków umożliwiających rozbudowę infrastruktury turystycznej i promocję walorów przyrodniczych gminy; - Ograniczenia dla rozwoju działalności gospodarczej wynikające z występowania obszarów chronionych.

Niewątpliwie najważniejszymi mocnymi stronami gminy Radziłów jest czyste środowisko naturalne, unikalne walory przyrodnicze, brak przemysłu degradującego środowisko oraz rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska.

Słabą stroną obszaru jest przede wszystkim niewykorzystane potencjału przyrodniczego i środowiskowego, niewystarczająca infrastruktura przestrzenno-funkcyjna, niski poziom infrastruktury kulturowej oraz sportowo – rekreacyjnej.

Dużą szansą wyznaczonego obszaru jest możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Dzięki promowaniu zdrowego trybu życia i żywności ekologicznej, szansą jest rozwój agroturystyki oraz aktywnych form spędzania czasu wolnego. Obszar charakteryzuje się dużym potencjałem rozwoju infrastruktury sportowo – rekreacyjnej oraz możliwościach rozwoju, promocji kultury i historii.

Zagrożeniem jest przede wszystkim starzenie się społeczeństwa, odpływ osób młodych do większych ośrodków miejskich oraz utrwalanie się zjawiska bezrobocia długotrwałego.

4. WIZJA, CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I OCZEKIWANE REZULTATY

4.1. Wizja

Określenie wizji, celów oraz kierunków działań stanowi efekt:

- szczegółowych studiów diagnozy stanu istniejącego gminy zaprezentowanej w rozdziałach poprzednich niniejszego dokumentu,
- analizy istniejących dokumentów planistycznych w gminie,
- analizy wyników konsultacji społecznych przeprowadzonych w czasie opracowywania założeń niniejszego dokumentu.

Wizja stanowi najbardziej ogólny cel rozwoju obszaru do 2023 roku, z którego wynikają wszystkie inne cele strategiczne i kierunki działań. Wizja stanowi opis oczekiwanego w przyszłości stanu przyjmującego jednocześnie optymistyczne założenie wystąpienia korzystnych uwarunkowań zewnętrznych.

Wizja

Gmina Radziłów to idealne miejsce do życia i pracy, charakteryzująca się szczególnymi walorami środowiska naturalnego oraz aktywnym, przedsiębiorczym i otwartym społeczeństwem.

4.2. Cele strategiczne

Po przeprowadzeniu analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, dane statystyczne oraz w oparciu o dokumenty i materiały będące w dyspozycji Urzędu Gminy Radziłów, a także przy uwzględnieniu wyników dokonanej analizy SWOT, zostały wyróżnione cztery zasadnicze Cele Strategiczne:

1. **Spoleczeństwo:** Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego.
2. **Infrastruktura i środowisko:** Rozwój infrastruktury oraz ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.
3. **Aktywność gospodarcza:** Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej.
4. **Przestrzenno-funkcjonalne:** Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym gminy.

Wskazane powyżej Cele Strategiczne zawierają konkretne Kierunki Działań, stanowiące ich uszczegółowienie. Wyznaczone działania stanowią podstawę i jednocześnie uzasadnienie do realizacji w przyszłości wielu zadań, które swoją tematyką wpisują się w założenia strategiczne dokumentu.

Realizacja zaproponowanych Celów Strategicznych poprzez podjęcie konkretnych działań doprowadzi nie tylko do zmian społecznych, gospodarczych i przestrzennych o charakterze ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

4.3. Kierunki działań

Cel 1. Społeczeństwo: Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego

---

Kierunki działań

- Realizacja nowoczesnych programów edukacyjnych i poszerzanie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży.
- Wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych – językowych, matematycznych, naukowo-technicznych, przedsiębiorczych, informatycznych, społecznych i obywatelskich.
- Utworzenie ośrodka kultury i rekreacji z ofertą zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych.
- Organizacja czasu dla młodzieży i dzieci, z wykorzystaniem infrastruktury gminnej (np. świetlice).
- Upowszechnianie aktywności fizycznej i kulturowej mieszkańców.
- Tworzenie warunków dla rozwoju inicjatyw obywatelskich i organizacji społecznych.
- Wspieranie inicjatyw obywatelskich mających na celu propagowanie tradycji patriotycznych, świątecznych, ludowych i historycznych.
- Rozwój systemów elektronicznego monitorowania bezpieczeństwa publicznego.
- Rozwój usług opiekuńczych i medycznych, w szczególności dedykowanych osobom starszym.
- Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym m.in. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- Sukcesywne dostosowywanie sieci placówek (w tym budowa/rozbudowa/modernizacja) zapewniających opiekę oraz pobyt dzienny seniorom, a także osobom ze szczególnymi potrzebami i wykluczonym społecznie.
- Prowadzenie dla mieszkańców działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki zdrowia i zdrowego stylu życia.
- Współpraca z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie kreowania oferty czasu wolnego, w tym m.in. tworzenie wspólnego kalendarza imprez, organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym.
- Wspieranie kampanii informacyjnych w zakresie dostępności funduszy europejskich i innych form zewnętrznego finansowania.
- Rozwój usług administracyjnych świadczonych za pomocą narzędzi informatycznych (e-administracja).
- Wsparcie i promocja kształcenia kadry administracji publicznej.
- Stworzenie portalu mającego na celu zbudowanie oraz utrzymanie kontaktów mieszkańców gminy oraz osób, które opuściły gminę.

Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Rozwój infrastruktury

Kierunki działań:

- Budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych.
- Budowa i modernizacja ciągów pieszych przy drogach.
- Przebudowa, modernizacja i rozwój systemu oświetlenia ulicznego.
- Poprawa bezpieczeństwa wzdłuż ciągów komunikacyjnych (np. wycinka drzew).
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- Doposażenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (np. łapacze piłek na obiektach sportowych).
- Budowa i modernizacja placów zabaw dla młodzieży oraz uczniów.
- Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów kultury, świetlic wiejskich i remiz strażackich oraz ich wyposażenie w niezbędny sprzęt.
- Modernizacja i rozwój infrastruktury szkolnej oraz doposażenie placówek edukacyjnych.
- Utworzenie przedszkola w pełnym wymiarze godzinowym.
- Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.
- Poprawa stanu i sposobu użytkowania zabytków dziedzictwa kulturowego, zachowanie, rewaloryzacja i przeciwdziałanie procesowi ich degradacji.
- Wsparcie dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy.
- Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych wraz z infrastrukturą, m.in. pieszych, rowerowych, konnych, kajakowych.
- Rozwój sieci internetowej.
- Dostosowanie infrastruktury do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym do osób z niepełnosprawności.
- Stworzenie centrum opieki zdrowotnej na terenie gminy, w którym mieszkańcy mogliby skorzystać z opieki specjalistycznej, rehabilitacji itp.

Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych

---

Kierunki działań:

- Rozwój programów dotacji do inwestycji odnawialnych źródeł energii w budynkach indywidualnych osób fizycznych.
- Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.
- Wsparcie działań mających na celu poprawę i wzrost efektywności energetycznej.
- Promowanie wymiany źródeł grzewczych w gospodarstwach domowych na nowoczesne i ekologiczne, wprowadzanie rozwiązań bazujących na odnawialnych źródłach energii w gospodarstwach domowych i instytucjach użyteczności publicznej.
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków (termomodernizacje, wymiana źródeł ciepła, wymiana punktów oświetleniowych i wykorzystanie OZE).
- Budowa i modernizacja oświetlenia wraz z wykorzystaniem OZE.
- Kontynuacja działań na rzecz usuwania i utylizacji azbestu.
- Kontynuacja działań w zakresie modernizacji i rozbudowy infrastruktury kanalizacyjno-wodociągowej.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Doskonalenie systemu gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi.
- Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
- Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym edukacja, szkolenia i promocja ekologiczna.
- Rozwój małej retencji.
- Regulacja i oczyszczanie rowów melioracyjnych.
- Zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego, zachowanie i przywracanie wysokiego poziomu estetycznego otoczenia i ład przestrzennego.
- Ochrona bioróżnorodności.

Cel 3. Aktywność gospodarcza: Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej

---

Kierunki działań:

- Promocja i rozwój przedsiębiorczości, w tym na obszarach Natura 2000.
- Pozyskiwanie inwestorów z zewnątrz m.in. poprzez sprzedaż gruntów, okresowe obniżenie podatków.
- Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie oraz korzystaniem z kształcenia ustawicznego i nieformalnego.
- Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (staże, wsparcie doradcze, szkoleniowe, roboty interwencyjne, prace społecznie użyteczne).
- Wsparcie i promocja (w tym w internecie) produktów lokalnych oraz ekologicznych.
- Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Organizacja ośrodka wsparcia dla rolników - rozwój usług doradczych na rzecz rolnictwa.
- Wsparcie dla przedsiębiorców w zakresie tworzenia nowych atrakcji turystycznych na obszarze gminy, np.: park linowy, ścianka wspinaczkowa, inne.
- Rozwój bazy turystycznej i około turystycznej gminy.
- Promocja turystyczna w oparciu o walory przyrodniczo-kulturowe gminy.
- Wsparcie dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy.
- Opracowanie spójnej oferty kulturalnej, sportowej i turystycznej.

Cel 4. Przestrzenno-funkcjonalne: Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym gminy

---

Kierunki działań:

- Efektywne gospodarowanie przestrzenią – bieżące aktualizowanie dokumentów planistycznych, scalanie gruntów pod inwestycje, skupowanie gruntów, wymiana, uzbrajanie, itp.
- Uporządkowanie istniejących, wyznaczenie i zbudowanie nowych szlaków turystycznych (rowerowych, pieszych, konnych) wraz z infrastrukturą towarzyszącą (punkty widokowe, miejsca na ogniska, ścieżki edukacyjne itp.).
- Wykorzystanie terenów zielonych na potrzeby aktywnej rekreacji przy poszanowaniu walorów środowiska.
- Tworzenie lokalnych ryneków przedsiębiorczości – miejsc handlowych z możliwością sprzedaży produktów rolnych i innych.
- Oznaczenie atrakcji lokalnych – spójny, jednolity system informacji w przestrzeni gminy (np. zestaw tablic plenerowych, aplikacje internetowe) informujący o walorach przyrodniczych, kulturowych (historycznych) i krajobrazowych.
- Wyznaczanie nowych terenów pod działalność usługową/rekreacyjną w planach miejscowych.
- Kształtowanie polityki przestrzennej z uwzględnieniem obszarów do zagospodarowania mieszkaniowego (wielo- i jednorodzinne) oraz obszarów cennych przyrodniczo.

4.4. Oczekiwane rezultaty

Oczekiwane rezultaty realizacji poszczególnych Celów Strategicznych i sformułowanych do nich kierunków działań zawiera tabela poniżej. Do katalogu oczekiwanych rezultatów zostały przypisane konkretne wskaźniki realizacji wraz z określeniem trendu zmian, jaki jest pożądany, aby można było mówić o wymiernych efektach realizacji Strategii. W Strategii przyjęto, że zmiana w granicach 5% oznacza utrzymanie na zbliżonym poziomie danego wskaźnika na przestrzeni lat.

Tabela 5. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel 1. Społeczeństwo: Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego					
Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskania informacji	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Przyrost naturalny na 1000 ludności	BDL GUS	-	-10,8	-3,0	Poprawa
Saldo migracji (osoba)	BDL GUS	-	-13	-8	Poprawa
Liczba organizacji pozarządowych	UG w Radziłowie	szt.	13	15	Wzrost
Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach dodatkowych	UG w Radziłowie	osoba	0	100	Wzrost
Liczba uczestników imprez na terenie gminy	UG w Radziłowie	osoba	350	600	Wzrost
Liczba członków klubów/kół/sekcji	BDL GUS	szt.	46	55	Wzrost
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (dzieci w wieku 3-6 lat)	BDL GUS	%	61,1	70,0	Wzrost
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	BDL GUS	-	1608	1100	Poprawa
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	BDL GUS	%	16,1	11,0	Poprawa
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	BDL GUS	rodziny	255	200	Poprawa
Porady lekarskie ogółem na terenie gminy	BDL GUS	szt.	8131	10000	Wzrost
Realizacja wspólnych projektów z sąsiednimi jednostkami	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost
Ilość świadczonych e-usług (e-administracja)	UG w Radziłowie	szt.	11	25	Wzrost

Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Rozwój infrastruktury					
Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskania informacji	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba utwardzonych dróg gminnych	UG w Radziłowie	km	54,67	70,00	Wzrost
Liczba zmodernizowanych dróg gminnych	UG w Radziłowie	km	0	50	Wzrost
Liczba zmodernizowanych ciągów pieszych	UG w Radziłowie	km	0	30	Wzrost
Liczba zmodernizowanych instalacji oświetlenia ulicznego	UG w Radziłowie	szt.	400	500	Wzrost
Modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost
Doposażenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost

Budowa i modernizacja placów zabaw dla młodzieży oraz uczniów	UG w Radziłowie	szt.	0	4	Wzrost
Rozbudowa i modernizacja obiektów kultury, świetlic wiejskich i remiz strażackich oraz ich wyposażenie w niezbędny sprzęt.	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost
Modernizacja i rozwój infrastruktury szkolnej oraz doposażenie placówek edukacyjnych.	UG w Radziłowie	szt.	0	4	Wzrost
Utworzenie przedszkola w pełnym wymiarze godzinowym	UG w Radziłowie	szt.	0	1	Wzrost
Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.	UG w Radziłowie	szt.	0	1	Wzrost
Liczba zmodernizowanych i ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego.	UG w Radziłowie	szt.	0	4	Wzrost
Powstanie szlaków edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych wraz z infrastrukturą	UG w Radziłowie	szt.	0	2	Wzrost
Długość ścieżek rowerowych	UG w Radziłowie	km	20,8	40,0	Wzrost

Cel 2. Infrastruktura i środowisko: Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych					
Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskania informacji	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba instalacji fotowoltaicznych na budynkach indywidualnych	UG w Radziłowie	szt.	0	80	Wzrost
Rozwój kolektorów słonecznych i pomp ciepła w budownictwie indywidualnym.	UG w Radziłowie	szt.	0	60	Wzrost
Modernizacja budynków publicznych	UG w Radziłowie	szt.	0	6,0	Wzrost
Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych	UG w Radziłowie	szt.	0	10	Wzrost
Korzystający z instalacji wodociągowych jako % ogółu ludności	UG w Radziłowie	.	83,6	86,0	Wzrost
Liczba biologicznych przydomowych oczyszczalni ścieków	UG w Radziłowie	szt.	218	318	Wzrost
Odpady zebrane selektywnie na 1 mieszkańca	UG w Radziłowie	%	68,16%	80,00%	Wzrost
Wymiana starych pieców w budownictwie indywidualnym	UG w Radziłowie	szt.	0	100	Wzrost
Zbiorniki małej retencji	UG w Radziłowie	szt.	0	2	Wzrost

Cel 3. Aktywność gospodarcza: Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej					
Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskania informacji	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba pracujących ogółem	UG w Radziłowie	osoba	187	180	Utrzymanie na zbliżonym poziomie
Pracujący na 1000 ludności	BDL GUS	-	40	50	Wzrost
Bezrobotni zarejestrowani ogółem	BDL GUS	osoba	134	100	Spadek
Bezrobocie: długotrwale bezrobotni	BDL GUS	osoba	71	55	Spadek
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	BDL GUS	szt.	184	200	Wzrost

Stworzenie nowych ścieżek edukacyjnych, rekreacyjnych.	UG w Radziłowie	szt.	0	2	Wzrost
Powstanie nowych produktów lokalnych oraz ekologicznych	UG w Radziłowie	szt.	0	3	Wzrost
Powstanie nowych miejsc noclegowych	UG w Radziłowie	szt.	0	10	Wzrost

Cel 4. Przestrzenno-funkcjonalne: Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym gminy i aktywności gospodarczej

Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskania informacji	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Udział powierzchni miasta objętej planami miejscowymi	UG w Radziłowie	%	1,25	4,00	Wzrost
Liczba nowych miejsc sportowo-rekreacyjnych	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost
Liczba nowych oznaczeń atrakcji lokalnych	UG w Radziłowie	szt.	0	5	Wzrost
Wyznaczenie nowych szlaków turystycznych	UG w Radziłowie	szt.	0	3	Wzrost

Źródło: opracowanie własne

5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ ORAZ USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

5.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Gmina charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego. Elementem struktury przestrzennej o znaczeniu krajowym jest dolina Biebrzy, obejmująca ekosystemy wodne, bagienne, łąkowe i leśne z wyłączeniem funkcji osiedleńczej na wolnych terenach (BNP).

Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo wykorzystujące uwarunkowania środowiska przyrodniczego i wysoką jakość przestrzeni, funkcje uzupełniające to usługi na rzecz rolnictwa i ludności oraz turystyka.

Struktura osadnicza

Sieć osadniczą w gminie Radziłów tworzą 34 wsie. Miejscowość Radziłów zaliczona jest do wielofunkcyjnych gminnych ośrodków rozwoju, pełniących funkcję usługową na poziomie gminnym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, handlu i administracji. Ośrodek gminny posiada funkcję uzupełniającą:

- funkcja rolnicza i obsługi rolnictwa,
- gospodarczo – usługowa w oparciu o zakłady produkcyjne, produkcyjno-usługowe.

Miejscowość Radziłów pełni funkcję wielofunkcyjnego gminnego ośrodka rozwoju. Wieś wyróżnia się również zachowanym bez większych zmian, wykształconym ostatecznie prawdopodobnie w XV i XVI wieku, układem przestrzennym. Układ urbanistyczny Radziłowa kształtował się od czasu lokacji miasta poprzez powstanie czterech głównych ulic wokół placu, dalszy rozwój miasta polegał na zabudowywaniu wylotów ulic. Urody całemu układowi urbanistycznemu dodają elementy krajobrazu, jakimi są przepływające wokół rzeki Wissa, Przytulanka, Matlak oplatające odnogami, starorzeczami zabudowę wsi.

Nierównomierne rozmieszczenie sieci osadniczej spowodowane jest położeniem części gminy na terenie słabo zaludnionego Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ośrodkami uzupełniającymi wspomagającymi ośrodek gminny w obsłudze ludności gminy są wsie: Klimaszewnica i Słucz, które wyróżniają się największą liczbą ludności w gminie oraz lepszym wyposażeniem w obiekty usługowe. Wieś Sośnia z uwagi na położenie bezpośrednio w BPN oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze pełnić będzie funkcję naukowo-edukacyjno-kulturową.

Pozostałe wsie posiadają funkcję rolniczą z możliwością rozwoju funkcji pozarolniczych w zakresie usług elementarnych i agroturystycznych w zależności od lokalnych potrzeb mieszkańców.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Na obszarze gminy Radziłów nie ma nacisku inwestycyjnego na pozyskiwanie nowych terenów budowlanych. Zabudowa przeważnie o charakterze skupionym, opartym o dawne założenia przestrzenne tzn. „ulicówki”. Nowa zabudowa powstaje w oparciu o istniejący układ komunikacyjny w gminie. Szansą na rozwój terenów wiejskich mogą być tereny związane z funkcjami turystycznymi i rekreacyjnymi. Rozwój zabudowy na terenach wiejskich uzależniony jest od zamożności mieszkańców, terenów chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody, ciągłego zmniejszania się zatrudnienia w produkcji rolnej przy jednoczesnej koncentracji areалу rolnego.

W rozwiązaniach funkcjonalno-przestrzennych przyjęto zasadę nie rozpraszania zabudowy poza skupione obszary osadnicze. Kierunek rozwoju zabudowy obszarów wiejskich będzie opierał się o istniejące tereny zwartej zabudowy wsi z tendencją do ich poszerzania. Na obszarze gminy dominować będzie zabudowa mieszkaniowa, głównie zagrodowa. W zależności od położenia miejscowości w stosunku do układu komunikacyjnego zabudowa zagrodowa w różnym stopniu uzupełniana jest zabudową jednorodzinną oraz adaptacją istniejących zagród do funkcji usługowych.

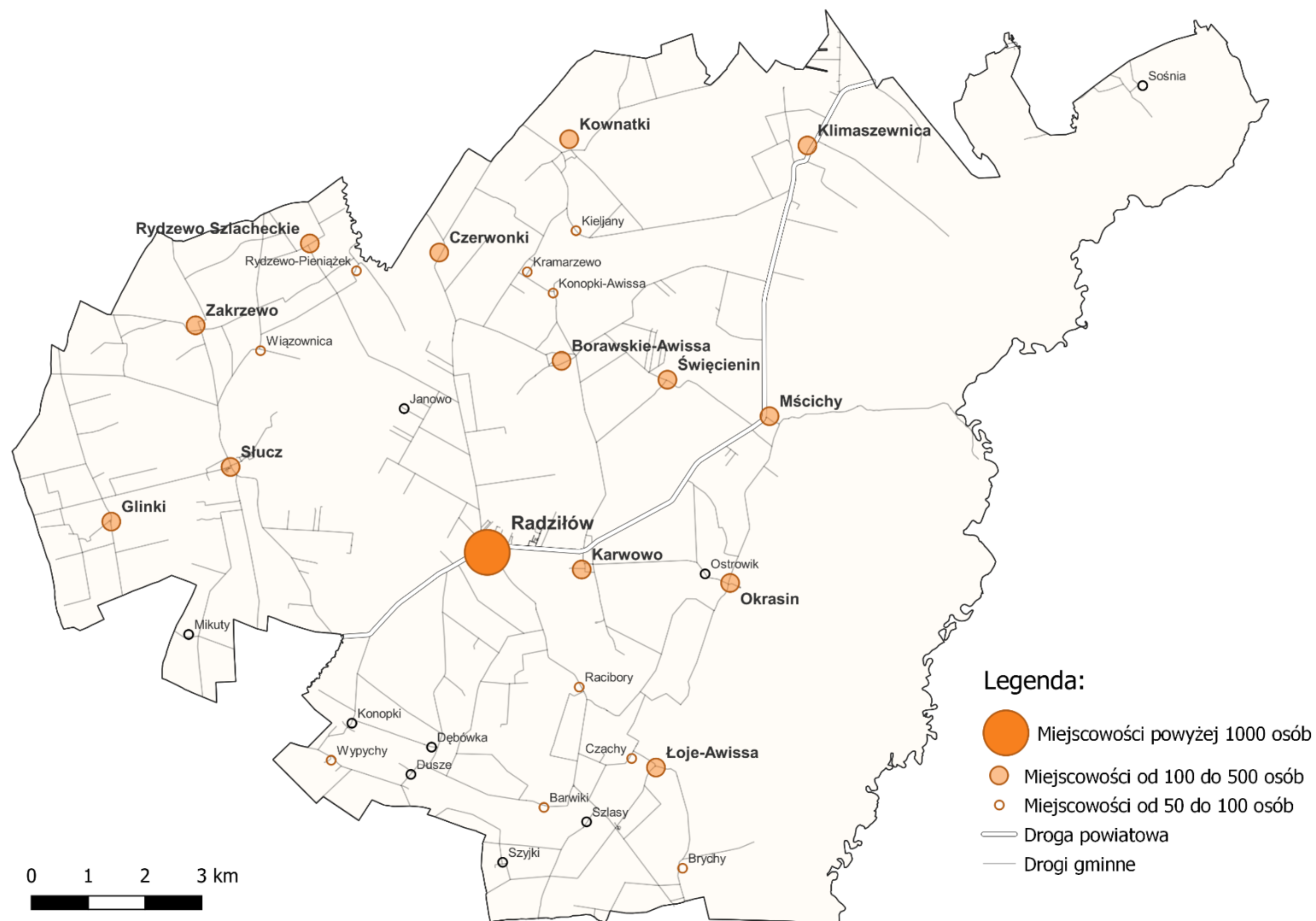
Na obszarze całej gminy jest możliwy i pożądaný rozwój terenów o funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Wśród walorów wypoczynkowych najważniejszą rolę odgrywa piękno krajobrazu. Agroturystyka oparta o indywidualne gospodarstwa rolne może być rozwijana na terenie całej gminy w obszarach zabudowy siedliskowej.

Założono zachowanie ukształtowanych na przestrzeni lat struktur przestrzennych użytkowania terenu oraz zasadę kontynuacji generalnych dotychczasowych kierunków zagospodarowania obszaru gminy. Wobec powyższego przyjęto, że kontynuowane będą generalne dotychczasowe kierunki zagospodarowania obszaru gminy.

Na terenie gminy wyróżnia się dwie podstrefy:

1. Strefę wschodnią – w której dominuje funkcja ekologiczna, obejmuje tereny obszaru Natura 2000 w tym tereny Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny. Granice strefy pokrywa się z granicą otuliny oraz Natury 2000 i biegnie drogą Wizna-Radziłów do punktu jej przecięcia z rzeką Matlak, omija od wschodu zabudowania Radziłowa i dalej drogą Radziłów – Osowiec.
2. Strefę zachodnią – w której dominuje funkcja rolnicza. Strefa obejmuje pozostały obszar gminy. Na terenie strefy znajduje się wielofunkcyjny ośrodek gminy Radziłów o zróżnicowanych walorach przyrodniczych i warunkach fizjograficznych.

Rysunek 3. Rozmieszczenie głównych miejscowości wraz z infrastrukturą drogową

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

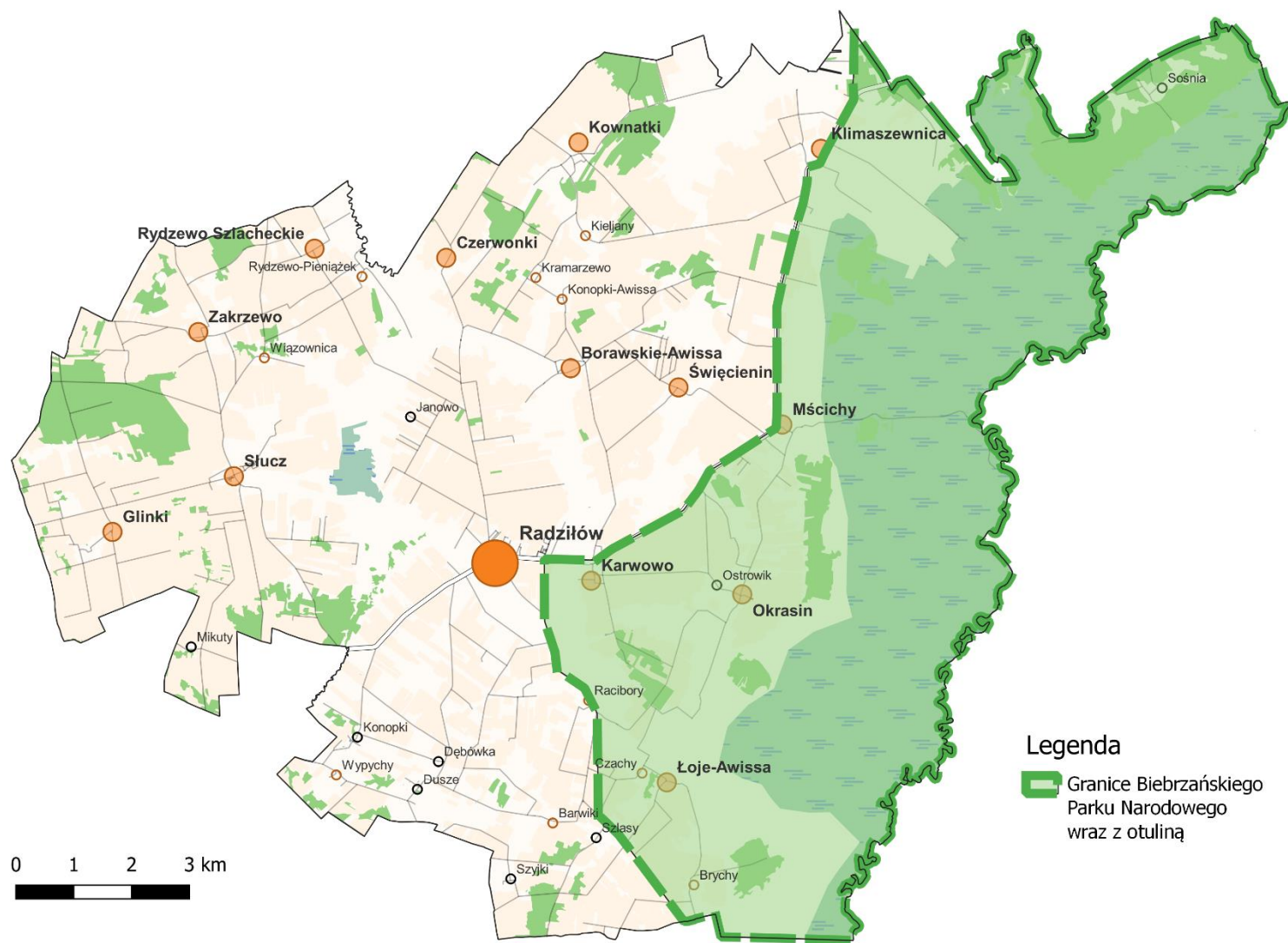
Rysunek 4. Tereny leśne, podmokłe oraz zalewowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 5. Obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z otuliną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 6. Model przestrzenno-funkcyjny gminy Radziłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

5.2. Rozmieszczenie przedsięwzięć inwestycyjnych i planowane zmiany w przestrzeni gminy

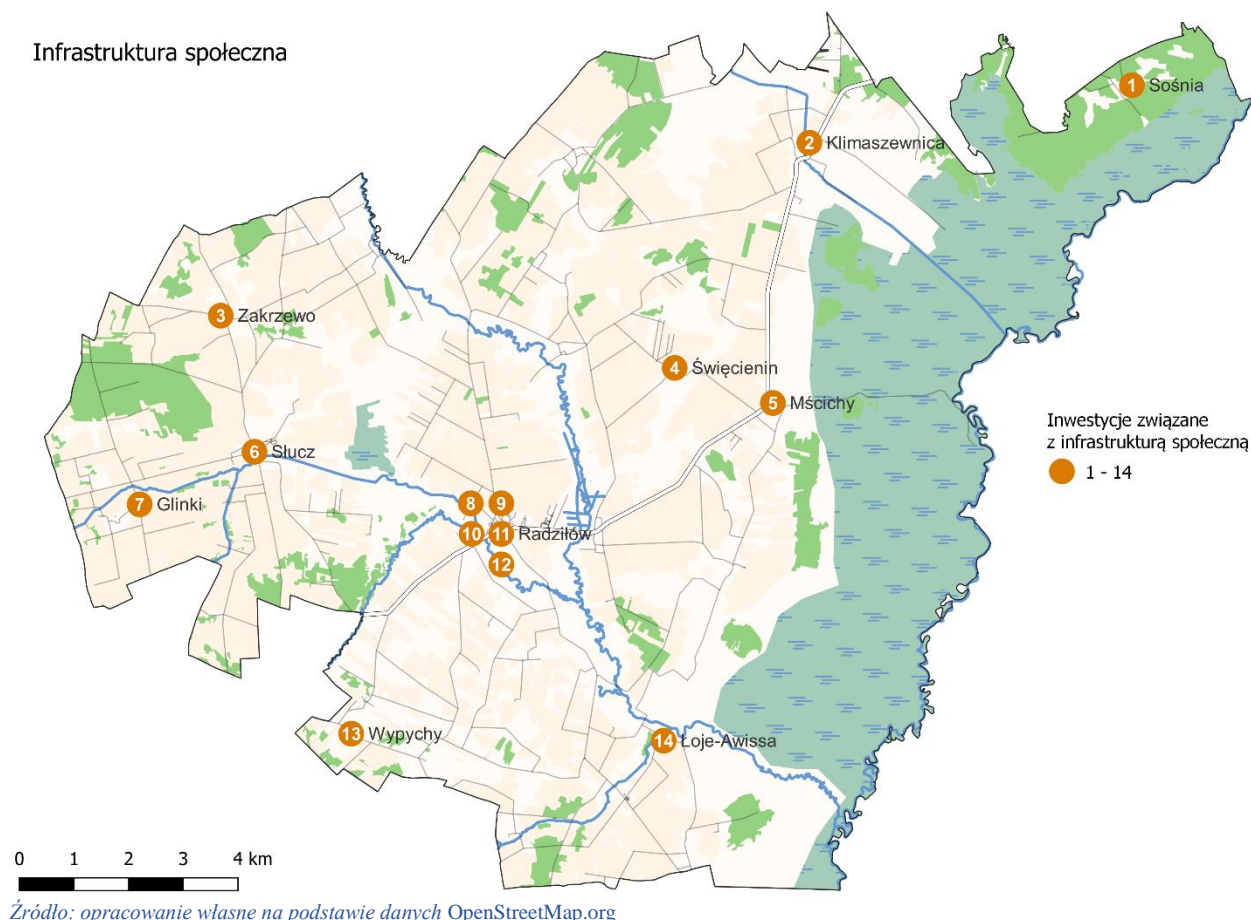
Planowane do realizacji w perspektywie do roku 2030 przedsięwzięcia strategiczne wpisują się w założone kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy. Inwestycje mają na celu stworzenie możliwie najlepszych warunków do korzystania z przestrzeni publicznej.

Zaprezentowane działania są wyborem najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju gminy. Kluczowe inwestycje obejmują tylko najważniejsze działania związane z infrastrukturą. Pominięto mniejsze, lokalne działania mające zasięg ograniczony lub o charakterze „miękkim” zaplanowane w Strategii.

Dla przejrzystości kluczowe inwestycje zostały podzielone trzy kategorie: społeczną, środowiskową oraz gospodarczo-turystyczną i w ten sposób zostały zaprezentowane na mapach. Zaproponowane inwestycje przedstawiane zostały na terenie całej gminy Radziłów z uwzględnieniem specyfiki i podziału gminy na strefę zachodnią oraz wschodnią.

I. Infrastruktura społeczna

Rysunek 7. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej

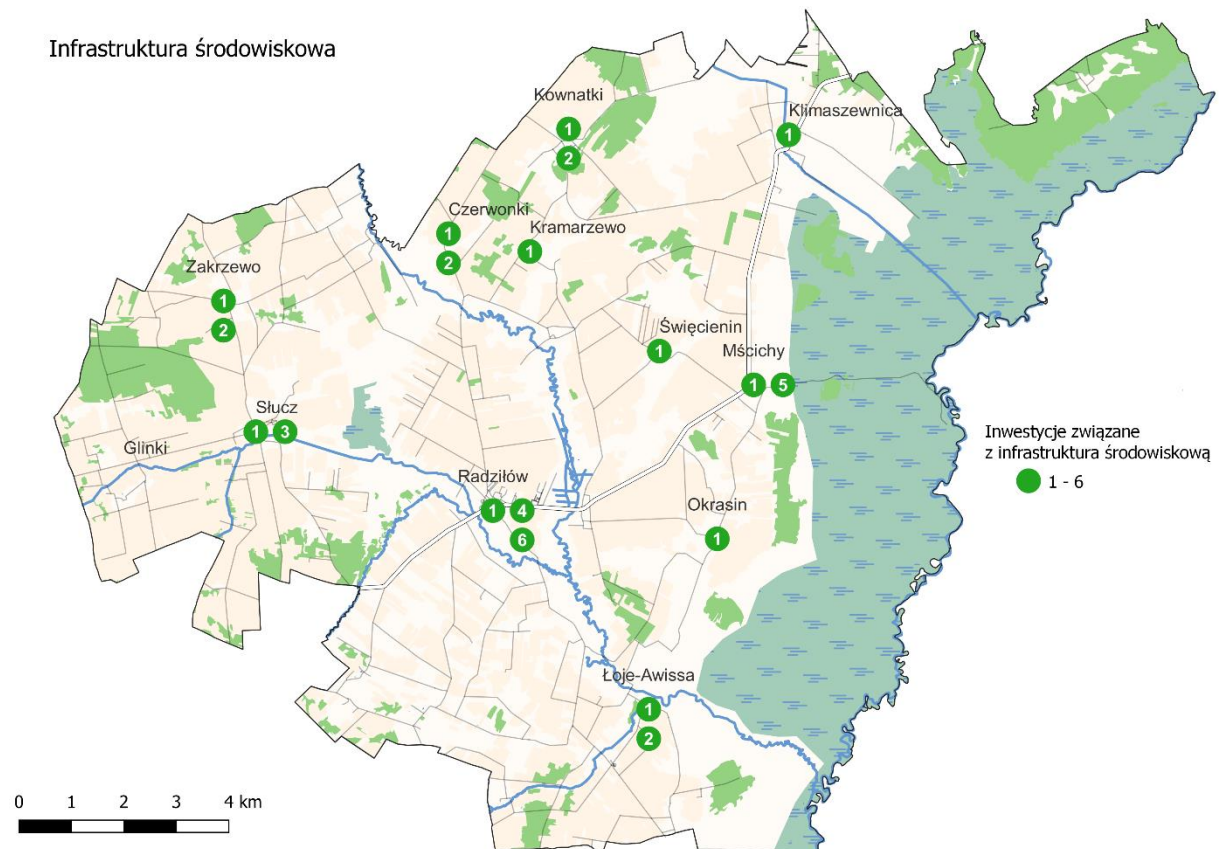

1. Wzmocnienie funkcji naukowo-edukacyjno-kulturowej we wsi Sośnia.
2. Stworzenie miejsca rekreacji i sportu we wsi Klimaszewnica.

3. Modernizacja świetlicy w miejscowości Zakrzewo przeznaczonej do funkcji rekreacyjnej lub produkcyjno-usługowej.
4. Budowa świetlicy w miejscowości Święcienin przeznaczonej do funkcji rekreacyjnej.
5. Modernizacja świetlicy w miejscowości Mścichy przeznaczonej do funkcji rekreacyjnej lub produkcyjno-usługowej.
6. Modernizacja parku w miejscowości Słucz.
7. Modernizacja placu zabaw w miejscowości Glinki.
8. Wyznaczenie i urządzenie terenu rekreacji w Radziłowie.
9. Utworzenie przedszkola w pełnym wymiarze godzinowym w Radziłowie.
10. Utworzenie ośrodka kultury i rekreacji z ofertą zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych w Radziłowie.
11. Rewitalizacja centrum w Radziłowie.
12. Modernizacja stadionu przy szkole podstawowej w Radziłowie.
13. Modernizacja placu zabaw w miejscowości Wypychy.
14. Przeznaczenie budynku po zlewni mleka w miejscowości Łoje-Awissa do celów użyteczności publicznej.

II. Środowisko: Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych

Rysunek 8. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury środowiskowej

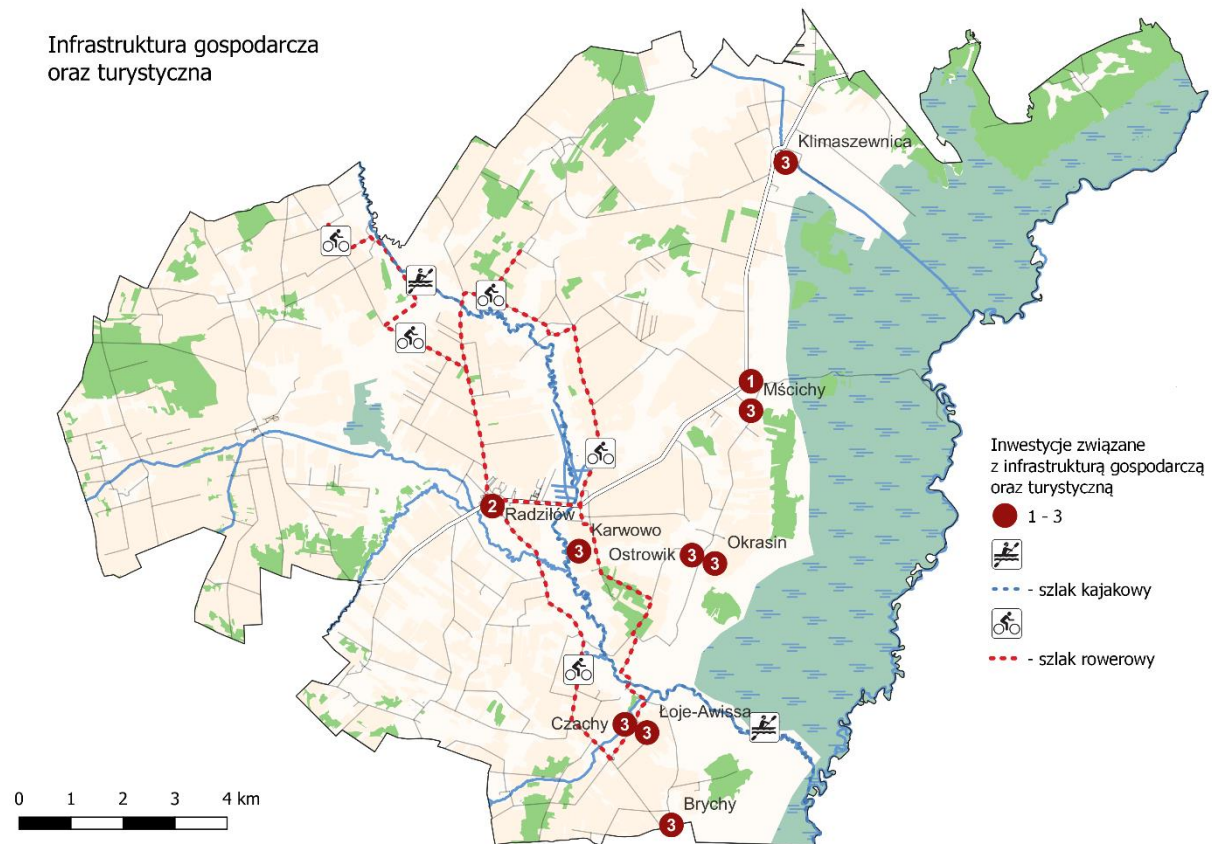
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

1. Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych:
  - budynku Stacji uzdatniania wody oraz budynku Szkoły Podstawowej w Słuczu;
  - budynku pompowni wody w Święcienienie;
  - budynku świetlicy oraz budynek Szkoły Podstawowej w Klimaszewnicy;
  - budynek Szkoły Podstawowej w Kramarzewie;
  - budynku świetlicy w Łoja-Awissa;
  - budynku świetlicy w Kownatkach;
  - budynku świetlicy w Czerwonkach;
  - budynku świetlicy w Zakrzewie;
  - budynku świetlicy w Okrasinie;
  - budynku świetlicy w Mścichach;
  - budynku Zespołu Szkolno-przedszkolnego oraz budynek Urzędu Gminy w Radziłowie;
2. Termomodernizacja budynków publicznych:
  - świetlica wiejska w miejscowości Kownatki;
  - świetlica wiejska w miejscowości Zakrzewo;
  - budynek zlewni mleka w miejscowości Łoje-Awissa;
  - świetlica wiejska w miejscowości Czerwonki.
3. Budowa i rozwój infrastruktury sanitarnej w miejscowości Słucz.
4. Budowa i rozwój infrastruktury sanitarnej w Radziłowie.
5. Budowa i rozwój infrastruktury sanitarnej w miejscowości Mścichy.
6. Budowa PSZOKu w Radziłowie.

III. Infrastruktura gospodarcza i turystyczna

Rysunek 9. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury gospodarczej oraz turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

1. Utworzenie Centrum Informacji we Mścichach.
2. Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów w Radziłowie.
3. Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej we wsiach położonych w otulinie Parku: Mścichy, Karwowo, Okrasin, Łoje-Awissa, Klimaszewnica, Ostrownik, Czachy i Brychy.
4. Wyznaczenie ścieżki rowerowej.
5. Wyznaczenie szlaku kajakowego:
  - Rydzewo Pieniążki – Brzostowo (gm. Jedwabne);
  - Łoje-Awissa – Brzostowo (gm. Jedwabne).

5.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

---

Kierunki rozwoju przestrzennego w strefie wschodniej

- dominującą funkcją w tej strefie jest ekologia, a podstawowym zadaniem Parku jest ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny Biebrzy i wszystkie działania powinny być temu podporządkowane (zasady gospodarowania w Parku i jego otulinie określone są w rozporządzeniu Rady Ministrów);
- przyjmuje się założenie, że otulina Parku i tereny osadnicze wewnątrz Parku (Sośnia) stanowiąc będą bufor chroniący teren Parku poprzez swoją atrakcyjność i wysycenie infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną, tak więc oprócz dominującej funkcji ekologicznej zakłada się w strefie wschodniej rozwój funkcji naukowo-dydaktycznej, turystyki kwalifikowanej oraz agroturystyki i ekoturystyki;
- w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego główną funkcją będzie rolnictwo tradycyjne i ekologiczne oraz funkcja usługowa zlokalizowana w ośrodku uzupełniającym Klimaszewnicy oraz we wsiach: Mścichy, Karwowo, Okrasin, Łoje-Awissa;
- rozwój turystyki kwalifikowanej na terenie otuliny Parku poprzez zapewnienie terenów, obiektów budowlanych i innych urządzeń niezbędnych do udostępniania Parku dla turystyki, w tym:
  - wyznaczenie nowych szlaków turystyki pieszej, rowerowej, konnej i wodnej,
  - rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej we wsiach położonych w otulinie Parku Mścichy, Karwowo, Okrasin, Łoje-Awissa, Klimaszewnica, Ostrownik, Czachy i Brychy,
  - stworzenie systemu informacji turystycznej;
- otoczenie szczególną ochroną obszarów o wysokim walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz pełniących funkcję ekologiczne.

Kierunki rozwoju przestrzennego w strefie zachodniej

- rozwój produkcji rolnej w dostosowaniu do naturalnych warunków i predyspozycji środowiska przyrodniczego oraz produkcji zwierzęcej w zakresie hodowli bydła i trzody chlewnej;
- rozwój przestrzenny i funkcjonalny podstawowego układu osadniczego w dostosowaniu do wykształconych historycznie układów przestrzennych wsi;
- wytworzenie nowoczesnego centrum gminy w Radziłowie poprzez:
  - koncentrację wielofunkcyjnej zabudowy: mieszkaniowej, administracyjnej, usług o znaczeniu gminnym z zakresu obsługi ludności i rolnictwa oraz funkcji produkcyjno-usługowych;
  - wykształcenie ośrodka obsługi ruchu turystycznego;
- funkcja usługowa zlokalizowana w ośrodkach uzupełniających Klimaszewnicy i Słuczu oraz we wsiach: Zakrzewo, Wiązownica, Rydzewo Szlacheckie, Glinki, Karwowo, Kramarzewo, Borawskie-Awissa, Kownatki, Święcienin;
- rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego w oparciu o własną bazę surowcową;

- rozwój usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego oraz zaplecza obsługi transportu drogowego;
- poprawa wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną;
- ochrona lasów i gruntów leśnych poprzez ograniczenie przeznaczenia ich na cele nieleśne;
- zapobieganie fragmentacji i zmniejszaniu powierzchni cennych dla funkcjonowania systemu przyrodniczego poprzez ograniczenie zabudowy w dolinach, na obszarach leśnych i otwartych terenach rolnych.

5.4. Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina Radziłów posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Radziłów, w granicach administracyjnych dla zabudowy miejscowości Słucz, Rydzewo Szlacheckie, Radziłów oraz Sośni.

Uchwały dotyczące MPZP Gminy Radziłów:

- Uchwała nr II/9/2018 Rady Gminy Radziłów z dnia 6 grudnia 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sośnia, gmina Radziłów (plan obejmuje obszar o powierzchni około 27,52 ha).
- Uchwała nr XXXVI/238/13 Rady Gminy Radziłów z dnia 28 czerwca 2013r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego miejscowości gminnej Radziłów – „Tereny zabudowy mieszkaniowej i usług” (plan obejmuje obszar o powierzchni ok. 3,30 ha).
- Uchwała nr XXXV/226/13 Rady Gminy Radziłów z dnia 31 maja 2013r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego miejscowości gminnej Radziłów (plan obejmuje obszar o powierzchni ok. 5,30 ha).
- Uchwała nr XXXV/227/13 Rady Gminy Radziłów z dnia 31 maja 2013r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy miejscowości Rydzewo Szlacheckie (plan obejmuje obszar o powierzchni ok. 33,62 ha).
- Uchwała nr XXXV/208/09 Rady Gminy Radziłów z dnia 28 lipca 2009r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy miejscowości Słucz (plan obejmuje obszar o powierzchni około 179,12 ha).
- Uchwała nr XXXIX/188/06 Rady Gminy Radziłów z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego miejscowości gminnej Radziłów (plan zmieniony Uchwałą nr XXXV/226/13).

Treść zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, jak i rysunki planów, są zgodne z kierunkami zagospodarowania zapisanymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radziłów, jak i dokumentami planistycznymi na szczeblach wojewódzkim i powiatowym. Proces tworzenia miejscowych planów obejmował konsultacje z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz każdorazową pozytywną opinię projektów tych planów.

W sumie miejscowe plany zagospodarowania obejmują obszar około 248,86 ha, co stanowi około 1,25% całej powierzchni gminy.

6. OBSZAR STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) zgodnie z „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030” (KSRR 2030) to obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie lub rozwiązania regulacyjne.

Identyfikacja zarówno OSI określonych w strategiach wojewódzkich, jak i tych kluczowych dla gminy jest szczególnie istotna z punktu widzenia prawidłowego planowania działań i zachowania pełnej spójności pomiędzy dokumentami strategicznymi różnych szczebli. Stanowi również ważny element strategii rozwoju gminy określony w aktach prawnych.

6.1. Obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”

Zgodnie z zapisami „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030” (SRWP 2030) gmina Radziłów należy do dwóch Obszarów Strategicznej Interwencji:

1. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

„To zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Obszary te, podobnie jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, zostały wyznaczone na podstawie wielowskaźnikowej metodyki opracowanej na potrzeby SOR”¹.

Gmina Radziłów została zakwalifikowana do grupy gmin, w których nastąpiła kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych.

Tabela 6. Cele SRWP 2030 dedykowane obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją wraz z zakresem planowanych działań

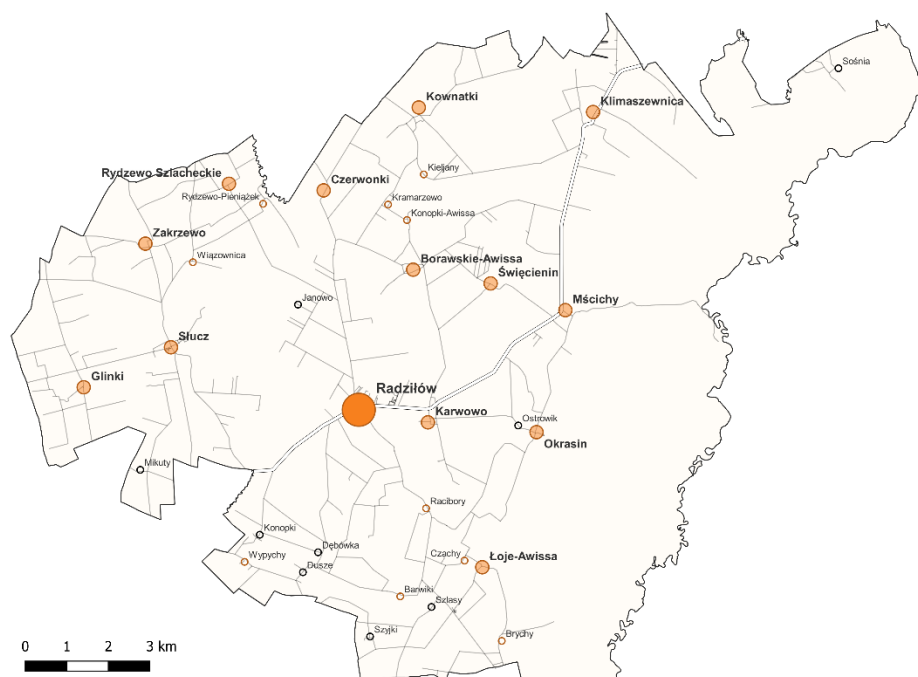
Cel operacyjny	Zakres planowanych działań
1.3. Lokalna przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> – Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i wiedzy z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej na wszystkich etapach edukacji; – Wspieranie powstawania nowych oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw, w tym w aspektach organizacyjnym, edukacyjnym i finansowym; – Rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz powiązany z nimi rozwój lokalnego przetwórstwa i sprzedaży żywności wysokiej jakości (także poprzez udział w grupach producentów) i wspieranie koncepcji krótkich łańcuchów dostaw;

¹ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne; – Wspieranie rozwoju usług uzdrowiskowych.
1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej; – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii; – Rozbudowa sieci gazowniczej; – Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza; – Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki obiegu zamkniętego; – Edukacja ekologiczna.
2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej oraz różnych form transportu (w tym autobusowej komunikacji publicznej); – Rozwój funkcji komunikacyjnych regionu w ruchu osobowym i towarowy (w tym drogowych, kolejowych i lotniczych) o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym; – Rozwój i modernizacja infrastruktury i przestrzeni dla usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa; – Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i kulturowej; – Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym; – Działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu, w tym w zakresie infrastruktury służącej retencjonowaniu wód oraz ochronie przeciwpowodziowej; – Ochrona zasobów kulturowych, przyrodniczych i wartości krajobrazowych; – Wspieranie działań rewitalizacyjnych i związanych z odnową wsi; – Wspieranie rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu (m.in. tereny inwestycyjne, przestrzenie coworkingowe, inkubatory przedsiębiorczości, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe).
3.1. Dobre zarządzanie	<ul style="list-style-type: none"> – Wzmacnianie kompetencji administracji; – Wzmacnianie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Rysunek 10. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją na terenie gminy Radziłów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Cały obszar gminy znajduje się w OSI „obszary zagrożone trwałą marginalizacją”.

2. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

„Województwo podlaskie jest regionem o przewadze obszarów wiejskich. Na łączną liczbę 118 gmin przypada 78 gmin wiejskich, w których mieszka ok. 40% ogółu populacji.

Jest również regionem bardzo zróżnicowanym. Z jednej strony można tu znaleźć tereny o dużych walorach ekologicznych, takich jak: rozległe tereny bagienne w dolinach Biebrzy, Narwi i Rospudy, wyjątkowe kompleksy leśne (do których należą puszcze: Białowieska - jedyny w Polsce obiekt przyrodniczy wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, Knyszyńska i Augustowska), tereny posiadające szczególne walory krajobrazowe (np. Pojezierze Suwalsko–Augustowskie) oraz z drugiej strony występujące obszary intensywnej rolnictwa w zachodniej części województwa. Oznacza to, że na terenach wiejskich województwa podlaskiego istnieje potrzeba zastosowania różnorodnych instrumentów rozwoju, dostosowanych do funkcji przez nie pełnionych.²„

Gmina Radziłów jest gminą wiejską, na terenie której znajduje się w Biebrzańskim Parku Narodowym. Został on utworzony w 1993 r i jest największym parkiem narodowym w Polsce, zajmuje 59 223 ha powierzchni. Obszary leśne w Parku zajmują 15 547 ha, grunty rolne – 18 182 ha, a nieużytki - Bagna Biebrzańskie, (najbardziej cenne przyrodniczo ekosystemy) – 25 494 ha. Biebrzański Park Narodowy chroni rozległe i prawie niezmienione dolinowe torfowiska z unikalną różnorodnością gatunków roślin, ptaków i innych zwierząt oraz naturalnych ekosystemów. Dolina Biebrzy jest bardzo ważnym miejscem gniazdowania, żerowania i odpoczynku dla ptactwa wodno-błotnego, toteż w roku 1995 została wpisana na listę siedlisk konwencji dotyczące obszarów mokradłowych o międzynarodowym znaczeniu, zwłaszcza jako środowiska życia ptactwa wodno-błotnego. BPN jest na liście Konwencji Ramsarskiej.

Tabela 7. Cele SRWP 2030 dedykowane obszarom wiejskim, w tym przyrodniczo cennym wraz z zakresem planowanych działań

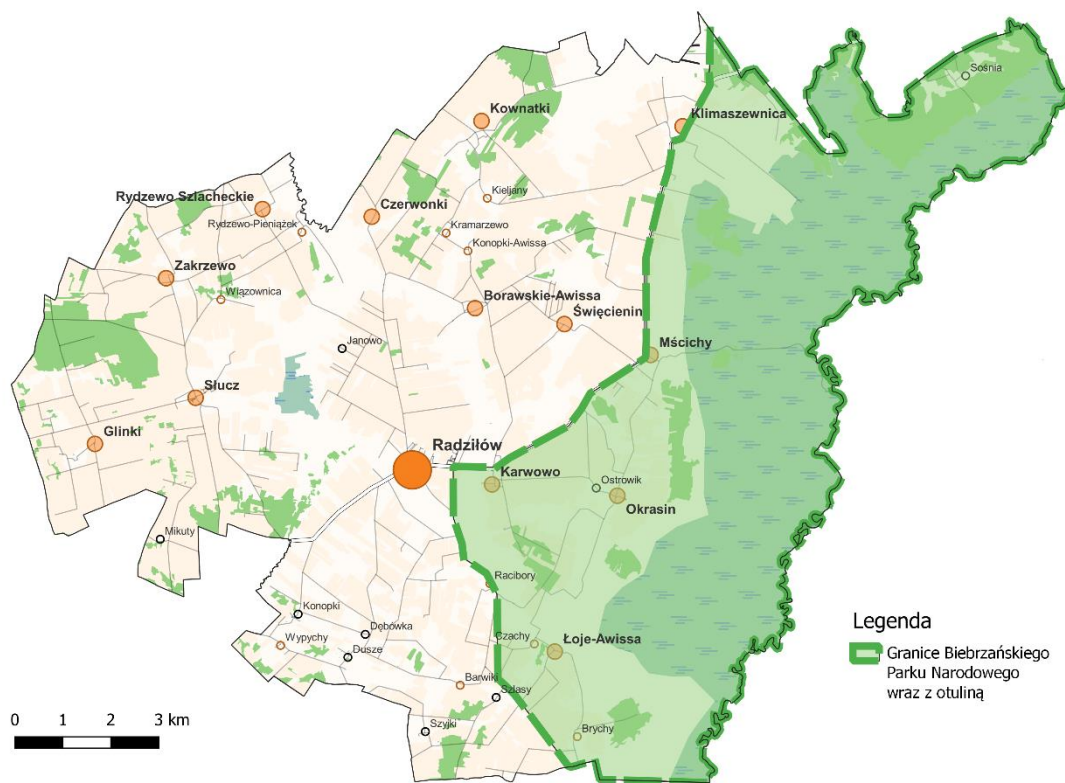
Cel operacyjny	Zakres planowanych działań
1.3. Lokalna przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> – Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i wiedzy z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej na wszystkich etapach edukacji; – Wspieranie powstawania nowych oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw, w tym w aspektach organizacyjnym, edukacyjnym i finansowym; – Rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz powiązany z nimi rozwój lokalnego przetwórstwa i sprzedaży żywności wysokiej jakości (także poprzez udział w grupach producentów) i wspieranie koncepcji krótkich łańcuchów dostaw; – Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne; – Wspieranie rozwoju usług uzdrowiskowych.

² Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej; – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii; – Rozbudowa sieci gazowniczej; – Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza; – Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki obiegu zamkniętego; – Edukacja ekologiczna.
2.2. Aktywni mieszkańcy	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie mieszkańców, w tym imigrantów w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia; – Działania w kierunku wzrostu aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, w tym osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy; – Rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej, rekreacyjnej oraz innych form realizacji aktywności społecznych; – Rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa; – Wspieranie działań promujących przyswajanie i wdrażanie idei zdrowego stylu życia; – Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi; – Rozwijanie działań z zakresu aktywnej integracji i przedsiębiorczości społecznej.
2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej oraz różnych form transportu (w tym autobusowej komunikacji publicznej); – Rozwój funkcji komunikacyjnych regionu w ruchu osobowym i towarowy (w tym drogowych, kolejowych i lotniczych) o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym; – Rozwój i modernizacja infrastruktury i przestrzeni dla usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa; – Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i kulturowej; – Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym; – Działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu, w tym w zakresie infrastruktury służącej retencjonowaniu wód oraz ochronie przeciwpowodziowej; – Ochrona zasobów kulturowych, przyrodniczych i wartości krajobrazowych; – Wspieranie działań rewitalizacyjnych i związanych z odnową wsi; – Wspieranie rozwoju nowoczesnych przestrzeni dla biznesu (m.in. tereny inwestycyjne, przestrzenie coworkingowe, inkubatory przedsiębiorczości, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe).
3.1. Dobre zarządzanie	<ul style="list-style-type: none"> – Wzmacnianie kompetencji administracji; – Wzmacnianie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

Rysunek 11. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Cały obszar gminy znajduje się w OSI „obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne”.

7. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Zarządzanie rozwojem terytorialnym, czyli zarządzanie sprawami publicznymi, które zostały przypisane samorządowi powinno być zgodne z szeregiem dokumentów strategicznych różnego szczebla. Strategia Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 bazuje na ustaleniach kierunkowych, wynikających z aktualnej polityki regionalnej i krajowej, wpisując się jednocześnie w ustalenia polityki rozwoju prowadzonej na szczeblu Unii Europejskiej. Cele rozwojowe gminy są zbieżne z założeniami tych dokumentów.

Powiązanie z dokumentami krajowymi

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), określone w filarze rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.

KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

Polityka regionalna w perspektywie do 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych terytoriów, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze.

Strategia Rozwoju Gminy Radziłów wpisuje się w następujące cele KSRR 2030:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityki ukierunkowanej terytorialnie.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Strategia Rozwoju Gminy wpisuje się w następujące cele:

Cel strategiczny: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”- jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusz rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju. Celem głównym przedstawionym w dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Strategia gminy wpisuje się w następujące cele strategii:

- Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
- Kapitał Ludzki: Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”;
- Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny: Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030

Celem SZRWRiR 2030 jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.

Strategia rozwoju gminy wpisuje się następujące cele SZRWRiR 2030:

1. Cel szczegółowy I. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej
2. Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska
3. Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa.

Powiązania z dokumentami regionalnymi

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2030

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2030 określa zasady, obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju regionu w horyzoncie czasowym. Planowanie strategiczne jest niezbędnym narzędziem w zarządzaniu rozwojem każdego regionu. Działania wpisane w Strategię są zgodne celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego:

1. Dynamiczna gospodarka
2. Zasobni mieszkańcy
3. Partnerski region

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest instrumentem kreacji polityki przestrzennej samorządu województwa odnoszącym odpowiednie ustalenia dokumentów strategicznych, koncepcyjnych, programowych rządowych i samorządowych do przestrzeni województwa. System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny i 5 celów cząstkowych stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do

kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

Cel strategiczny: „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

Strategia Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 wpisuje się w poniższe cele cząstkowe PZPWP:

1. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego.
2. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.
3. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów.
4. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego oraz zdolności obronnych i ochronnych.

8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

8.1. Zasady wdrażania strategii

Strategia Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 jest dokumentem wyznaczającym zasadnicze cele rozwojowe w perspektywie do 2030 r., które przyczynią się do rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego samorządu. Realizacja przeważającej części zadań związanych z rozwojem lokalnym znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Zadania niemieszczące się w zakresie ustawowych kompetencji i możliwości władz samorządowych stanowią platformę do działania dla szerokiego grona decydentów lokalnych.

Na etapie wdrażania Strategii niezwykle ważny jest udział wszelkich grup interesariuszy. W proces jej realizacji zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i jego jednostki organizacyjne, ale także m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy (radni, sołtysi, rady sołeckie) oraz wszyscy mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z samorządem powiatowym i wojewódzkim lub sąsiadującymi samorządami, a także administracją rządową w regionie. Ważne jest, by w realizację wyznaczonych celów włączyło się możliwie jak najwięcej mieszkańców i innych osób, którym dobro wspólnoty samorządowej i jakość otaczającej przestrzeni nie jest obojętna. Do realizacji Strategii zostaną wykorzystane m.in.:

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z bezzwrotnych i zwrotnych źródeł finansowania (krajowych i zagranicznych),
- środki z programów pomocowych (krajowych i zagranicznych),
- środki prywatnych podmiotów (np. w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego).

Wdrażanie Strategii odbywać się będzie również poprzez szereg dokumentów wykonawczych, które sukcesywnie w ramach aktualizacji już obowiązujących lub poprzez uchwalenie nowych, należy maksymalnie skorelować z celami niniejszej Strategii.

W celu efektywnego wdrażania Strategii niezbędne jest podjęcie szerokich działań promocyjnych i informacyjnych propagujących idee, wartości i cele zapisane w niniejszym dokumencie. Podstawowym zadaniem władz samorządowych w tym zakresie jest upowszechnienie dokumentu wśród pracowników samorządu (Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych), mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji itd., poprzez jego publikację na stronach internetowych. Ważne jest, aby ze Strategią zapoznali się także władze wyższego szczebla (powiatowe i wojewódzkie) oraz administracja rządowa w województwie.

8.2. Monitoring i ewaluacja strategii

W procesie planowania i zarządzania strategicznego w samorządzie niezbędnym elementem jest regularne monitorowanie zachodzących zjawisk i zmian. Pozwala ono nie tylko określić skuteczność i postęp realizacji przyjętych zamierzeń, ale także dokonać korekt wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z nieprzewidzianych zjawisk, zmieniających uwarunkowania realizacyjne.

Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 będzie prowadzona w oparciu o analizę dostępnych danych statystycznych i liczbowych, w ramach sformułowanych wskaźników realizacji przyporządkowanych do poszczególnych celów. Monitoring wskaźników może być uzupełniony o szereg innych, dodatkowych informacji opisowych charakteryzujących działalność Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych. Rekomenduje się skoordynowanie sprawozdawczości z realizacją Strategii z opracowywanym zgodnie z art. 28aa ustawy o samorządzie gminnym raportem o stanie gminy. Raport ten powstaje w terminie do dnia 31 maja każdego roku i stanowi przedmiot dyskusji na sesji absolutoryjnej. Ustawodawca w ramach ww. regulacji obliuguje jednostkę samorządu terytorialnego m.in. do zawarcia w takim raporcie informacji na temat działalności władz samorządowych w roku poprzednim, w szczególności w zakresie realizację Strategii, polityk i programów oraz uchwał organu stanowiącego.

Sprawozdając realizację Strategii, należy zachować ciągłość danych statystycznych oraz liczbowych i prezentować je w szeregach czasowych tak, aby możliwe było obserwowanie zachodzących tendencji. Raport o stanie gminy, zawierający monitoring w zakresie realizacji Strategii jest dokumentem publicznym, a więc dostępnym dla mieszkańców i wszystkich interesariuszy. W celu sporządzania raportu o stanie gminy lub samego wkładu do raportu w zakresie realizacji Strategii, może zostać powołany specjalny zespół zadaniowy składający się z pracowników różnych komórek Urzędu i jego jednostek organizacyjnych.

8.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy na kolejne 10 lat. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju.

Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do następujących elementów:

- Zgodność na poziomie wizji.
- Zgodność na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu powinny wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii.
- Zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w Strategii.
- Zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Poniżej przedstawiono dokumenty wykonawcze, które sukcesywnie w ramach aktualizacji już obowiązujących lub poprzez uchwalenie nowych, należy maksymalnie skorelować z celami niniejszej Strategii. Podstawowy zakres dokumentów wykonawczych obejmuje:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radziłów,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Radziłów,
- Program Ochrony Środowiska Gminy Radziłów,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Radziłów,
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Radziłów,
- Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radziłów,
- Wieloletnią Prognozę Finansową Gminy Radziłów,
- Uchwały Budżetowe.

Wspólne zrozumienie wytyczonych kierunków rozwoju sprawi, że łatwiej będzie osiągać nie tylko cele istotne dla lokalnej społeczności, ale także te kluczowe dla całego regionu. Ponadto treści Strategii Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 mogą stanowić przedmiot nieustannej dyskusji w trakcie wszelkich spotkań i wydarzeń poruszających tematykę rozwoju samorządu i jego przyszłości.

Oczywiście, niniejsza Strategia w okresie obowiązywania może ulegać zmianie, gdy pojawią się ku temu uzasadnione przesłanki.

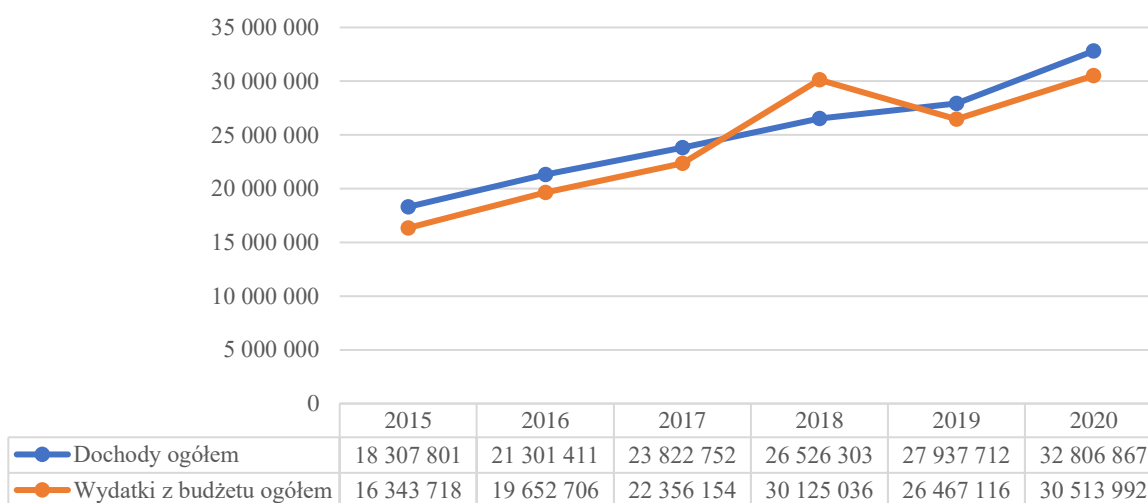
9. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

9.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe obejmują szacunkową wysokość wydatków przeznaczonych na realizację ujętych w Strategii działań. Podstawę do określenia ram finansowych stanowi analiza dotychczasowych dochodów i wydatków, w tym analiza potencjału inwestycyjnego gminy.

W okresie 2015-2020 dochody gminy zwiększyły się z 18,30 mln zł do 32,80 mln zł. Od 2015 roku dochody gminy zwiększył się o ponad 79%, jednocześnie wydatki gminy zwiększyły się o 86%. Poza rokiem 2018 dochody ogółem gminy przewyższały wydatki z budżetu.

Wykres 13. Dochody i wydatki gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Dynamika wzrostu dochodów w latach 2015-2020 w przeliczeniu na jednego mieszkańca zwiększyła się w gminie o 87,0%. W 2020 dochody gminy na jednego mieszkańca wyniosły 6 989 zł, przy 3 789 zł w roku 2015.

Podstawą do określenia ram finansowych Strategii oraz wymiarem aktywności gminy w kreowaniu rozwoju lokalnego są wydatki majątkowe, w tym głównie inwestycyjne. Wydatki te w ostatnich 6 analizowanych latach wynosiły średnio 19,73% (5,17 mln zł).

Tabela 8. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wydatki ogółem (mln zł)	16,34	19,65	22,35	30,12	26,46	30,51
Wydatki majątkowe ogółem (mln zł)	1,77	2,32	3,64	10,06	5,24	8,03
Wydatki bieżące ogółem (mln zł)	14,57	17,33	18,70	20,05	21,22	22,48
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%)	10,8	11,8	16,3	33,4	19,8	26,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Tworząc ramy finansowe Strategii przyjęto jako potencjalne źródła finansowania projektów perspektywę finansową UE na lata 2021-2027, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych i kluczowe perspektywy makroekonomiczne dla kraju.

Określając potencjał inwestycyjny gminy przyjęto, że poziom wydatków inwestycyjnych będzie wynosił średniorocznie ok. 19%, co przy założeniu wydatków na poziomie ok. 30 mln zł rocznie pozwala oszacować potencjał inwestycyjny na ok. 5,7 mln zł rocznie wg cen stałych na rok 2021. Oszacowany potencjał inwestycyjny zawiera już środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych.

9.2. Źródła finansowania

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Strategii będą przede wszystkim środki publiczne pochodzące od instytucji różnych szczebli: rządowego, wojewódzkiego i lokalnego. Osiągnięcie zaplanowanych zamierzeń będzie wymagać także środków prywatnych poprzez wkład do projektów współfinansowanych ze środków publicznych lub przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Do potencjalnych źródeł finansowania działań zawartych w Strategii należą:

- środki własne gminy,
- środki prywatne mieszkańców gminy,
- środki prywatne inwestorów,
- środki pozyskane od sponsorów,
- środki budżetu samorządu powiatowego,
- środki budżetu państwa,
- środki budżetu województwa na realizację programów sektorowych,
- środki funduszy celowych,
- środki z budżetu UE: EFRR, EFS, FS, EFRROW,
- środki z Lokalnej Grupy Działania – Fundusz Biebrzański
- europejskie programy wspólnotowe,
- inne środki zagraniczne: Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina,
- i inne.

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Radziłów do roku 2030 wymaga poniesienia w kolejnych latach określonych nakładów finansowych na szereg zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Głównym źródłem finansowania Strategii będą środki własne gminy.

Dodatkowe finansowanie zadań możliwe jest dzięki programom krajowym i międzynarodowym związanym z środkami finansowymi Unii Europejskiej z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Z pewnością będzie także istniała możliwość wykorzystania środków finansowych z programów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, zapewniających wsparcie w różnych obszarach.

Samorządy w Polsce mogą również korzystać z bezzwrotnej pomocy finansowej w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy (tzw. fundusze norweskie).

Kolejnym źródłem finansowania przedsięwzięć samorządu mogą być środki programów priorytetowych realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć. NFOŚiGW jest również krajowym operatorem programów i projektów w ramach Krajowego systemu zielonych inwestycji, który związany jest ze znakowaniem środków finansowych pozyskanych ze zbycia nadwyżki jednostek emisji w celu zagwarantowania przeznaczenia ich na realizację ściśle określonych celów związanych z ochroną środowiska w państwie zbywcy jednostek.

Ponadto liczne programy finansujące różnorodne dziedzinowe przedsięwzięcia samorządowe opracowywane są także przez poszczególne krajowe ministerstwa, a środki dystrybuowane w ramach nich pochodzą z budżetu państwa. Znowelizowana ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wprowadziła także mechanizmy uzgadniania działań rozwojowych pomiędzy samorządami: kontrakt programowy, kontrakt sektorowy i porozumienie terytorialne, które mogą być zawierane pomiędzy rządem a samorządami.

Pozyskiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się wyłącznie do ubiegania się o środki pochodzące z programów UE i programów krajowych. Władze Gminy pod rozważę muszą brać też możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżące gospodarowanie mieniem gminy.

Kolejną szansą realizacji zadań inwestycyjnych samorządu jest partnerstwo publiczno-prywatne. Odpowiednia alokacja ryzyka i sposób ujmowania zobowiązań wynikających z umowy stwarza możliwość ujęcia wydatków finansowych poza deficytem i długiem publicznym. Przeprowadzenie procedury wyboru partnera prywatnego i sformalizowanie umowy nie jest łatwym przedsięwzięciem, ale z punktu widzenia ograniczeń związanych z możliwością zadłużania się JST, może przynieść wymierne korzyści. Dobrze przemyślane i skonstruowane partnerstwo publiczno-prywatne pozwala realizować daną inwestycję bez nadmiernego obciążania budżetu samorządu.

Możliwości inwestycyjne samorządu mogą być zwiększone także w wyniku zaciągnięcia zobowiązań finansowych w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji komunalnych (w tym obligacji przychodowych). Instrumenty wspierające rozwój regionalny oferują takie instytucje finansowe jak Bank Światowy, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz szereg banków komercyjnych. W przypadku korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania zasadniczym kryterium wyboru oferty powinny być koszty pozyskania środków pieniężnych, ale również warunki współpracy z daną instytucją finansową.

Powyższe przykłady nie wyczerpują całego katalogu możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zamierzeń wynikających ze Strategii. Dlatego konieczne jest staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości zdobywania kapitału pieniężnego. W niektórych przypadkach pewnym ograniczeniem może być zdolność samorządu do zapewnienia kapitału własnego. Niemniej rozmaite możliwości w zakresie inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi ograniczeniami.

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie gminy Radziłów	5
Rysunek 2. Biebrzański Park Narodowy wraz z otuliną	19
Rysunek 3. Rozmieszczenie głównych miejscowości wraz z infrastrukturą drogową	38
Rysunek 4. Tereny leśne, podmokłe oraz zalewowe.....	39
Rysunek 5. Obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z otuliną	40
Rysunek 6. Model przestrzenno-funkcyjny gminy Radziłów	41
Rysunek 7. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej.....	42
Rysunek 8. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury środowiskowej	43
Rysunek 9. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury gospodarczej oraz turystycznej .	45
Rysunek 10. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją na terenie gminy Radziłów	50
Rysunek 11. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.....	53

Spis tabel:

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie	5
Tabela 2. Drogi na terenie gminy	13
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe	13
Tabela 4. Korzystający z instalacji sieciowych jako % ogółu ludności (w %).....	14
Tabela 5. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia	33
Tabela 6. Cele SRWP 2030 dedykowane obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją wraz z zakresem planowanych działań	49
Tabela 7. Cele SRWP 2030 dedykowane obszarom wiejskim, w tym przyrodniczo cennym wraz z zakresem planowanych działań	51
Tabela 8. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia	60

Spis wykresów:

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Radziłów	6
Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców gminy Radziłów w 2020 r.....	7
Wykres 3. Liczba klubów/kół/sekcji oraz liczba członków tych klubów/kół/sekcji na terenie gminy.....	8
Wykres 4. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (dzieci w wieku 3-6 lat) .	10
Wykres 5. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%).....	11
Wykres 6. Porady lekarskie ogółem na terenie gminy	12
Wykres 7. Pracujący na 1000 ludności	15
Wykres 8. Pracujący na 1000 ludności w 2020 roku na tle grupy porównawczej.....	15
Wykres 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	16
Wykres 10. Powierzchnia geodezyjna gminy według kierunków wykorzystania (dane z 2014 roku)	17
Wykres 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	18
Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	18
Wykres 13. Dochody i wydatki gminy.....	60